

Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα

Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Δεύτερο Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα σχετικά με την κατάργηση της ποινής του θανάτου

Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Υιοθετήθηκε με την από 10.12.1948 υπ' αριθμ. 217 Α(III) απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών
Κείμενο: UN Document A/810, p. 71 (1948)

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Επειδή η αναγνώριση της αξιοπρέπειας, που είναι σύμφυτη σε όλα τα μέλη της ανθρώπινης οικογένειας, καθώς και των ίσων και αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων τους αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο.

Επειδή η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε πράξεις βαρβαρότητας, που εξεγείρουν την ανθρώπινη συνείδηση, και η προοπτική ενός κόσμου όπου οι άνθρωποι θα είναι ελεύθεροι να μιλούν και να πιστεύουν, λυτρωμένοι από τον τρόμο και την αθλιότητα, έχει διακηρυχθεί ως η πιο υψηλή επιδίωξη του ανθρώπου.

Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από ένα καθεστώς δικαίου, ώστε ο άνθρωπος να μην αναγκάζεται να προσφεύγει, ως έσχατο καταφύγιο, στην εξέγερση κατά της τυραννίας και της καταπίεσης.

Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη.

Επειδή, με τον καταστατικό Χάρτη, οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών διακήρυξαν και πάλι την πίστη τους στα θεμελιακά δικαιώματα του ανθρώπου, στην αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας, στην ισότητα δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών, και διακήρυξαν πως είναι αποφασισμένοι να συντελέσουν στην κοινωνική πρόοδο και να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες ζωής στα πλαίσια μιας ευρύτερης ελευθερίας.

Επειδή τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν, σε συνεργασία με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, τον αποτελεσματικό σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιακών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο.

Επειδή η ταυτότητα αντιλήψεων ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες αυτές έχει εξαιρετική σημασία για να εκπληρωθεί πέρα ως πέρα αυτή η υποχρέωση,

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Διακηρύσσει ότι η παρούσα Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί το κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, με τη Διακήρυξη αυτή διαρκώς στη σκέψη, να καταβάλλει, με τη διδασκαλία και την παιδεία, κάθε προσπάθεια για να αναπτυχθεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών αυτών, και να εξασφαλιστεί προοδευτικά, με εσωτερικά και διεθνή μέσα, η παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ίδιων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους πληθυσμούς χωρών που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους.

Άρθρο 1.- Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης.

Άρθρο 2.- Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμία απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση. Δεν θα μπορεί ακόμα να γίνεται καμία διάκριση εξαιτίας του πολιτικού, νομικού ή διεθνούς καθεστώτος της χώρας από την οποία προέρχεται κανείς, είτε πρόκειται για χώρα ή εδαφική περιοχή ανεξάρτητη, υπό κηδεμονία ή υπεξουσία, ή που βρίσκεται υπό οποιονδήποτε άλλον περιορισμό κυριαρχίας.

Άρθρο 3.- Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική του ασφάλεια.

Άρθρο 4.- Κανείς δεν επιτρέπεται να ζει υπό καθεστώς δουλείας, ολικής ή μερικής. Η δουλεία και το δουλεμπόριο υπό οποιαδήποτε μορφή απαγορεύονται.

Άρθρο 5.- Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινή ή μεταχείριση σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική.

Άρθρο 6.- Καθένας, όπου και αν βρίσκεται, έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της νομικής του προσωπικότητας.

Άρθρο 7.- Όλοι είναι ίσοι απέναντι στον νόμο και έχουν δικαίωμα σε ίση προστασία του νόμου, χωρίς καμία απολύτως διάκριση. Όλοι έχουν δικαίωμα σε ίση προστασία από κάθε διάκριση που θα παραβίαζε την παρούσα Διακήρυξη και από κάθε πρόκληση για μια τέτοια δυσμενή διάκριση.

Άρθρο 8.- Καθένας έχει δικαίωμα να ασκεί αποτελεσματικά ένδικα μέσα στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια κατά των πράξεων που παραβιάζουν τα θεμελιακά δικαιώματα τα οποία του αναγνωρίζουν το Σύνταγμα και ο νόμος.

Άρθρο 9.- Κανείς δεν μπορεί να συλλαμβάνεται, να κρατείται ή να εξορίζεται αυθαίρετα.

Άρθρο 10. - Καθένας έχει δικαίωμα, με πλήρη ισότητα, να εκδικάζεται η υπόθεσή του δίκαια και δημοσία, από δικαστήριο ανεξάρτητο και αμερόληπτο, που θα αποφασίσει είτε για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του είτε, σε περίπτωση ποινικής διαδικασίας, για το βάσιμο της κατηγορίας που στρέφεται εναντίον του.

Άρθρο 11.- 1. Κάθε κατηγορούμενος για ποινικό αδίκημα πρέπει να θεωρείται αθώος, ωστόσο διαπιστωθεί η ενοχή του σύμφωνα με τον νόμο, σε ποινική δίκη, κατά την οποία θα του έχουν εξασφαλιστεί όλες οι απαραίτητες για την υπεράσπισή του εγγυήσεις.

2. Κανείς δεν θα καταδικάζεται για πράξεις ή παραλείψεις που, κατά τον χρόνο που τελέστηκαν, δεν συνιστούσαν αξιόποιο αδίκημα κατά το εσωτερικό ή το διεθνές δίκαιο. Επίσης, δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που ίσχυε κατά τον χρόνο που τελέστηκε η αξιόποινη πράξη.

Άρθρο 12.- Κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψης του. Καθένας έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους.

Άρθρο 13.- 1. Καθένας έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα και να εκλέγει τον τόπο της διαμονής του στο εσωτερικό ενός κράτους.

2. Καθένας έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει οποιαδήποτε χώρα, ακόμα και τη δική του, και να επιστρέφει σε αυτήν.

Άρθρο 14. - 1. Κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες.

2. Το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί κανείς να το επικαλεστεί, σε περίπτωση δίωξης για πραγματικό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ή για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές του ΟΗΕ.

Άρθρο 15.- 1. Καθένας έχει το δικαίωμα μιας ιθαγένειας.

Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιθαγένειά του ούτε το δικαίωμα να αλλάξει ιθαγένεια.

Άρθρο 16.- 1. Από τη στιγμή που θα φθάσουν σε ηλικία γάμου, ο άνδρας και η γυναίκα, χωρίς κανένα περιορισμό εξαιτίας της φυλής, της εθνικότητας ή της θρησκείας, έχουν το δικαίωμα να παντρευτούν και

να ιδρύουν οικογένεια. Και οι δύο έχουν ίσα δικαιώματα ως προς τον γάμο, κατά τη διάρκεια του γάμου και κατά τη διάλυσή του.

2. Γάμος δεν μπορεί να συναφθεί παρά μόνο με ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλονύμφων.

3. Η οικογένεια είναι το φυσικό και το βασικό στοιχείο της κοινωνίας και έχει το δικαίωμα προστασίας από την κοινωνία και το κράτος.

Άρθρο 17. - 1. Κάθε άτομο, μόνο του ή με άλλους μαζί, έχει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.

2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιδιοκτησία του.

Άρθρο 18.- Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται η ελευθερία για την αλλαγή της θρησκείας ή πεποιθήσεων, όπως και η ελευθερία να εκδηλώνει κανείς τη θρησκεία του ή τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, μόνος ή μαζί με άλλους, δημόσια ή ιδιωτικά, με τη διδασκαλία, την άσκηση, τη λατρεία και με την τέλεση θρησκευτικών τελετών.

Άρθρο 19.- Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο.

Άρθρο 20.- 1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συνέρχεται και να συνεταιρίζεται ελεύθερα και για ειρηνικούς σκοπούς.

2. Κανείς δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συμμετέχει σε ορισμένο σωματείο.

Άρθρο 21.- 1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας του, άμεσα ή έμμεσα, με αντιπροσώπους ελεύθερα εκλεγμένους.

2. Καθένας έχει το δικαίωμα να γίνεται δεκτός, υπό ίσους όρους, στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας του.

3. Η λαϊκή θέληση είναι το θεμέλιο της κρατικής εξουσίας. Η θέληση αυτή πρέπει να εκφράζεται με τίμιες εκλογές, οι οποίες πρέπει να διεξάγονται περιοδικά, με καθολική, ίση και μυστική ψηφοφορία, ή με αντίστοιχη διαδικασία που να εξασφαλίζει την ελευθερία της εκλογής.

Άρθρο 22.- Κάθε άτομο, ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, έχει δικαίωμα κοινωνικής προστασίας. Η κοινωνία, με την εθνική πρωτοβουλία και τη διεθνή συνεργασία, ανάλογα πάντα με την οργάνωση και τις οικονομικές δυνατότητες κάθε κράτους, έχει χρέος να του εξασφαλίσει την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Άρθρο 23.- 1. Καθένας έχει το δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμά του, να έχει δίκαιες και ικανοποιητικές συνθήκες δουλειάς και να προστατεύεται από την ανεργία.

2. Όλοι, χωρίς καμία διάκριση, έχουν το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία.

3. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα δίκαιης και ικανοποιητικής αμοιβής, που να εξασφαλίζει σε αυτόν και την οικογένειά του συνθήκες ζωής άξιες στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η αμοιβή της εργασίας, αν υπάρχει, πρέπει να συμπληρώνεται με άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.

4. Καθένας έχει το δικαίωμα να ιδρύει μαζί με άλλους συνδικάτα και να συμμετέχει σε συνδικάτα για την προάσπιση των συμφερόντων του.

Άρθρο 24. - Καθένας έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση, σε ελεύθερο χρόνο, και ιδιαίτερα, σε λογικό περιορισμό του χρόνου εργασίας και σε περιοδικές άδειες με πλήρεις αποδοχές.

Άρθρο 25.- 1. Καθένας έχει δικαίωμα σε ένα βιοτικό επίπεδο ικανό να εξασφαλίσει στον ίδιο και

στην οικογένεια του υγεία και ευημερία, και ειδικότερα τροφή, ρουχισμό, κατοικία, ιατρική περίθαλψη όπως και τις απαραίτητες κοινωνικές υπηρεσίες. Έχει ακόμα δικαίωμα σε ασφάλιση για την ανεργία, την αρρώστια, την αναπηρία, τη χηρεία, τη γεροντική ηλικία, όπως και για όλες τις άλλες περιπτώσεις που στερείται τα μέσα της συντήρησής του, εξαιτίας περιστάσεων ανεξαρτήτων της θέλησής του.

2. Η μητρότητα και η παιδική ηλικία έχουν δικαίωμα ειδικής μέριμνας και περίθαλψης. Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα αν είναι νόμιμα ή εξώγαμα, απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία.

Άρθρο 26.- 1. Καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν, τουλάχιστον στη στοιχειώδη και βασική βαθμίδα της. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται για όλους. Η πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία πρέπει να είναι ανοικτή σε όλους, υπό ίσους όρους, ανάλογα με τις ικανότητές τους.

2. Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιακών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και σε όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

3. Οι γονείς έχουν, κατά προτεραιότητα, το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της παιδείας που θα δοθεί στα παιδιά τους.

Άρθρο 27.- 1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να χαίρεται τις καλές τέχνες και να μετέχει στην επιστημονική πρόοδο και στα αγαθά της.

2. Καθένας έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα ηθικά και υλικά συμφέροντά του που απορρέουν από κάθε είδους επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή του.

Άρθρο 28.- Καθένας έχει το δικαίωμα να επικρατεί μια κοινωνική και διεθνής τάξη, μέσα στην οποία τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη να μπορούν να πραγματώνονται σε όλη τους την έκταση.

Άρθρο 29.- 1. Το άτομο έχει καθήκοντα απέναντι στην κοινότητα, μέσα στα πλαίσια της οποίας και μόνο είναι δυνατή η ελεύθερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

2. Στην άσκηση των δικαιωμάτων του και στην απόλαυση των ελευθεριών του κανείς δεν υπόκειται παρά μόνο στους περιορισμούς που ορίζονται από τους νόμους, με αποκλειστικό σκοπό να εξασφαλίζεται η αναγνώριση και ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και να ικανοποιούνται οι δικαιοπραξίες της ηθικής, της δημόσιας τάξης και του γενικού καλού, σε μια δημοκρατική κοινωνία.

3. Τα δικαιώματα αυτά και οι ελευθερίες δεν μπορούν, σε καμία περίπτωση, να ασκούνται αντίθετα προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 30. - Καμιά διάταξη της παρούσας Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι παρέχει σε ένα κράτος, σε μια ομάδα ή σε ένα άτομο οποιοδήποτε δικαίωμα να επιδίεται σε ενέργειες ή να εκτελεί πράξεις που αποβλέπουν στην άρνηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εξαγγέλλονται σε αυτήν.

Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα¹

Υιοθετήθηκε και παρέμεινε ανοιχτό για υπογραφή, επικύρωση και προσχώρηση από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με την από 16 Δεκεμβρίου 1966 2200 Α (XXI) απόφαση της Γενικής Συνέλευσης
Έναρξη ισχύος : 3 Ιανουαρίου 1976, σύμφωνα με το άρθρο 27
Κείμενο : Παράρτημα στην απόφαση 2200 Α (XXI) της Γενικής Συνέλευσης

[όπως κυρώθηκε με τον **Ν. 1532 της 19/19 Μαρτίου 1985: κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (ΦΕΚ Α' 45)]**

Άρθρο πρώτο : Κυρώνεται και έχει την ισχύ που ορίζει το άρθρο 28 παραγρ. 1 του Συντάγματος το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα που υπογράφηκε στην Νέα Υόρκη στις 19 Δεκεμβρίου 1966 με τη φροντίδα των Ηνωμένων Εθνών με την επιφύλαξη των διατάξεων των παρ. 3 και 4 του άρθρου 13 αυτού.

Το κείμενο του Συμφώνου σε πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής :

Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Τα Κράτη-μέλη του Συμφώνου αυτού :

Λαμβάνοντας υπόψη ότι σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η αναγνώριση της έμφυτης αξιοπρέπειας και των ίσων αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρωπίνης κοινωνίας, αποτελεί τη βάση της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο.

Αναγνωρίζοντας ότι αυτά τα δικαιώματα πηγάζουν από την έμφυτη αξιοπρέπεια του ατόμου.

Αναγνωρίζοντας ότι σύμφωνα με την Παγκόσμια Δήλωση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το ιδανικό των ανθρωπίνων υπάρξεων που είναι ελεύθερα και απαλλαγμένα από το φόβο και τη δυστυχία, μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον εφόσον δημιουργηθούν προϋποθέσεις με τις οποίες ο καθένας θα μπορεί να απολαμβάνει τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά του δικαιώματα καθώς και τα αστικά και πολιτικά του.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών επιβάλλει στα Κράτη την υποχρέωση να προωθούν και να διατηρούν τον παγκόσμιο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Έχοντας αντιληφθεί ότι το άτομο, το οποίο έχει καθήκοντα απέναντι στα άλλα άτομα και στην ολότητα που ανήκει, έχει υποχρέωση να προσπαθήσει να επιτύχει την προαγωγή και το σεβασμό των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται με το σύμφωνο αυτό.

Συμφωνούν τα ακόλουθα :

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Άρθρο 1.- 1. Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως. Σύμφωνα με το δικαίωμα αυτό καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό καθεστώς τους και εξασφαλίζουν ελεύθερα την οικονομική και μορφωτική ανάπτυξή τους.

2. Για να επιτύχουν τους σκοπούς αυτούς όλοι οι λαοί μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς πόρους τους, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη διεθνή οικονομική συνεργασία που στηρίζεται στην αρχή του αμοιβαίου συμφέροντος και του διεθνούς δικαίου. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί ένας λαός να στερηθεί από τα δικά του μέσα επιβίωσης.

3. Τα Κράτη που συμβάλλονται με το Σύμφωνο αυτό, συμπεριλαμβανομένων και των Κρατών που έχουν ευθύνη διοικήσεως επαρχιών που δεν είναι αυτόνομες ή είναι κάτω από κηδεμονία, υποχρεώνονται

¹Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε στην ιστοσελίδα <http://www2.ohchr.org/english/issues/escr/escr-general-info.htm>

να προωθούν την πραγματοποίηση του δικαιώματος των λαών για αυτοδιάθεση και να σέβονται το δικαίωμα αυτό σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Άρθρο 2.- 1. Καθένα από τα Κράτη που συμβάλλονται με το Σύμφωνο αυτό αναλαμβάνει την υποχρέωση να ενεργεί τόσο με δικές του προσπάθειες όσο και με τη διεθνή βοήθεια και συνεργασία, ιδιαίτερα στο οικονομικό και τεχνικό πρόγραμμα, με όλα τα διαθέσιμα μέσα του, με σκοπό να εξασφαλίσει προοδευτικά την πλήρη άσκηση των αναγνωριζόμενων δικαιωμάτων, χρησιμοποιώντας όλα τα κατάλληλα μέτρα στα οποία περιλαμβάνεται ειδικότερα και η λήψη νομοθετικών μέτρων.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να εγγυηθούν ότι τα δικαιώματα που περιέχονται σ' αυτό θα ασκούνται χωρίς οποιαδήποτε διάκριση φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γεννήσεως ή κάθε άλλης καταστάσεως.

3. Τα Κράτη που βρίσκονται σε ανάπτυξη, αφού ληφθούν υπόψη τα δικαιώματα του ατόμου και η εθνική τους οικονομία, μπορούν να καθορίσουν ως ποιά έκταση θα εγγυηθούν σε μη υπηκόους τους τα αναγνωριζόμενα με το Σύμφωνο αυτό δικαιώματα.

Άρθρο 3.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν το δικαίωμα της ισότητας άνδρα και γυναίκας σε όλα τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα που αναφέρονται στο Σύμφωνο αυτό.

Άρθρο 4.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι η απόλαυση των εξασφαλισμένων από το Κράτος δικαιωμάτων μπορεί να περιορισθεί από τα Κράτη με νόμιμους περιορισμούς μόνο μέχρι του σημείου που ταιριάζει με τη φύση των δικαιωμάτων αυτών και αποκλειστικά και μόνο για να εξυπηρετηθεί η γενική ευημερία, μέσα σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Άρθρο 5. - 1. Καμιά διάταξη του Συμφώνου αυτού δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι υπονοεί όπως έχει δικαίωμα ένα Κράτος, μια ομάδα ή ένα άτομο να επιδοθεί σε μια δραστηριότητα ή σε ενέργεια πράξεως που αποβλέπει στην καταστροφή των αναγνωριζόμενων με το Σύμφωνο αυτό δικαιωμάτων ή ελευθεριών ή σε περιορισμούς μεγαλύτερους από αυτούς που προβλέπονται με το Σύμφωνο.

2. Είναι απαράδεκτος οποιοσδήποτε περιορισμός ή παρέκκλιση από τα βασικά δικαιώματα του ανθρώπου που είναι αναγνωρισμένα ή ισχύουν σε οποιαδήποτε χώρα με νόμους, συμβάσεις, κανονισμούς ή έθιμα, με το πρόσχημα ότι το Σύμφωνο αυτό δεν αναγνωρίζει τέτοια δικαιώματα ή τα αναγνωρίζει σε μικρότερα βαθμό.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Άρθρο 6.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα της εργασίας, το οποίο περιλαμβάνει το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει τη δυνατότητα να κερδίζει τα απαραίτητα για τη ζωή του με εργασία την οποία διαλέγει ή δέχεται ελεύθερα και θα λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση του δικαιώματος αυτού.

2. Τα μέτρα στα οποία θα προχωρήσει καθένα από τα Συμβαλλόμενα Κράτη για την εξασφάλιση της πλήρους ασκήσεως αυτού του δικαιώματος πρέπει να περιλαμβάνουν και την κατάλληλη ενημέρωση και τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, την εκπόνηση προγραμμάτων τακτικής και τεχνικής για την εξασφάλιση σταθερής οικονομικής, κοινωνικής και μορφωτικής ανάπτυξης και πλήρους αποδοτικής απασχόλησης, με όρους που να εξασφαλίζουν στα άτομα την απόλαυση των βασικών πολιτικών και οικονομικών ελευθεριών.

Άρθρο 7.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε προσώπου να απολαμβάνει δί-

καιους και ευνοϊκούς όρους εργασίας οι οποίοι εξασφαλίζουν ειδικότερα :

α) Αμοιβή που παρέχει σε όλους τους εργαζόμενους, σαν ελάχιστο όριο :

ι) ένα μισθό δίκαιο και αμοιβή ίση με την αξία της εργασίας χωρίς καμιά διάκριση. Ειδικότερα οι γυναίκες πρέπει να έχουν την εγγύηση ότι οι προσφερόμενοι σε αυτές όροι εργασίας δεν είναι κατώτεροι από εκείνους που απολαμβάνουν οι άνδρες και να λαμβάνουν την ίδια όπως και αυτοί αμοιβή για την ίδια εργασία.

ιι) διαβίωση αξιοπρεπή για τους ίδιους και για τις οικογένειές τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του Συμφώνου αυτού.

β) Ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας.

γ) Την ίδια δυνατότητα για όλους για την προαγωγή στην εργασία τους στην ανώτερη κατηγορία που τους προσηύκει αφού ληφθεί υπόψη στην περίπτωση αυτή μόνο ο χρόνος εργασίας και η ικανότητα.

δ) Την ανάπαυση, άνεση, λογικό περιορισμό της διάρκειας της εργασίας στις περιοδικές άδειες με αποδοχές καθώς και την καταβολή των ημερών αργίας.

Άρθρο 8.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν :

α) το δικαίωμα κάθε προσώπου στη σύσταση, μαζί με άλλα πρόσωπα συνδικάτων και την προσχώρηση στο συνδικάτο της εκλογής του, με τη μόνη επιφύλαξη των κανόνων και κανονισμών της οργάνωσης που πρόκειται κάθε φορά να προσχωρήσουν, για την εξυπηρέτηση και προστασία των οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων του. Η άσκηση αυτού του δικαιώματος δεν υπάγεται παρά μόνο στους περιορισμούς του νόμου που αποτελούν αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία για το καλό της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών μεταξύ των ατόμων.

β) το δικαίωμα των συνδικάτων για τη σύσταση ομοσπονδιών ή εθνικών συνομοσπονδιών και το δικαίωμα αυτών για τη σύσταση διεθνών συνδικαλιστικών οργανώσεων και την προσχώρηση σε αυτές.

γ) το δικαίωμα των συνδικάτων να ασκούν ελεύθερα τη δραστηριότητά τους, χωρίς περιορισμούς, εκτός από εκείνους που προβλέπονται από το νόμο και οι οποίοι αποτελούν μέτρο αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία, για το καλό της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

δ) το δικαίωμα απεργίας που ασκείται σύμφωνα με τους νόμους κάθε χώρας.

2. Το άρθρο αυτό δεν εμποδίζει να υποβάλλεται στους νόμιμους περιορισμούς η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών από μέλη των ενόπλων δυνάμεων, της αστυνομίας ή της διοικήσεως του Κράτους.

3. Καμιά από τις διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν παρέχει στα Συμβαλλόμενα Κράτη της Συμβάσεως του 1948 της Διεθνούς Οργανώσεως Εργασίας για την συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος, το δικαίωμα να λάβουν νομοθετικά μέτρα που προσβάλλουν - ή να εφαρμόσουν το νόμο με τρόπο που μπορεί να προσβάλλει - τις εγγυήσεις που προβλέπονται από τη σύμβαση αυτή.

Άρθρο 9.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε προσώπου για την κοινωνική ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών ασφαλίσεων.

Άρθρο 10.- Τα Συμβαλλόμενα με το Σύμφωνο αυτό Κράτη αναγνωρίζουν ότι:

1. Η μεγαλύτερη κατά το δυνατό προστασία και βοήθεια πρέπει να παρασχεθεί στην οικογένεια, η οποία αποτελεί το φυσικό και βασικό στοιχείο της κοινωνίας, ειδικότερα για τη δημιουργία της και για όσο χρονικό διάστημα ευθύνεται αυτή για τη συντήρηση και μόρφωση των εξαρτημένων παιδιών της. Στο γάμο πρέπει να συμφωνούν ελεύθερα οι μέλλοντες σύζυγοι.

2. Ειδική προστασία πρέπει να παρέχεται στις μητέρες για εύλογο χρονικό διάστημα πριν και μετά τη γέννηση παιδιών. Οι εργαζόμενες μητέρες πρέπει να λαμβάνουν κατά το ίδιο διάστημα άδεια με αποδοχές ή άδεια με ανάλογες παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως.

Ειδικά μέτρα προστασίας και αρωγής πρέπει να λαμβάνονται για όλα τα παιδιά και τους εφήβους, ανεξάρτητα από τη σχέση συγγένειας ή άλλες καταστάσεις. Τα παιδιά και οι έφηβοι πρέπει να

προστατεύονται από την οικονομική και κοινωνική εκμετάλλευση. Πρέπει να τιμωρείται με νόμο η χρησιμοποίησή τους σε εργασίες ζημιογόνες για την ηθική τους υπόσταση και την υγεία τους ή επικίνδυνες για τη ζωή τους ή επιβλαβείς για την κανονική ανάπτυξή τους. Τα Κράτη πρέπει ακόμη να καθορίσουν και τα όρια ηλικίας κάτω από τα οποία η έμμισθη χρησιμοποίηση παιδικών εργατικών χεριών απαγορεύεται και τιμωρείται με νόμο.

Άρθρο 11.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε προσώπου για ένα επίπεδο διαβίωσης ανεκτό για τον ίδιο και την οικογένειά του, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης διατροφής, ενδυμασίας και κατοικίας, συγχρόνως δε και το δικαίωμα της συνεχούς βελτίωσης των συνθηκών διαβιώσεώς του. Τα Κράτη θα λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη διασφάλιση του δικαιώματος αυτού, αναγνωρίζοντας στην περίπτωση αυτή την ουσιώδη σημασία της διεθνούς συνεργασίας, που βασίζεται στην ελεύθερη συναίνεση.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το βασικό δικαίωμα κάθε προσώπου για την προστασία του από την πείνα και θα θεσπίσουν μόνα τους ή με τη διεθνή συνεργασία τα απαιτούμενα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και των συγκεκριμένων προγραμμάτων:

α) για τη βελτίωση των μεθόδων παραγωγής, διατήρησης και διανομής τροφίμων, με την πλήρη χρησιμοποίηση όλων των τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων, με τη μετάδοση γνώσεων σχετικών με τις αρχές που διέπουν τη διατροφή και με την ανάπτυξη ή αναμόρφωση των αγροτικών συστημάτων με τρόπο που διασφαλίζει την καλύτερη αξιοποίηση και χρήση των φυσικών πόρων,

β) για τη διασφάλιση της δίκαιης κατανομής των παγκόσμιων αποθεμάτων τροφίμων ανάλογα με τις ανάγκες που υπάρχουν κάθε φορά, λαμβανομένων υπόψη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα κράτη εισαγωγής καθώς και τα κράτη εξαγωγής τροφίμων.

Άρθρο 12.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε προσώπου να απολαμβάνει την καλύτερη δυνατή σωματική και ψυχική υγεία.

2. Τα μέτρα που θα λάβουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη, για την εξασφάλιση της πλήρους άσκησης του δικαιώματος αυτού πρέπει να περιλαμβάνουν επίσης και τα απαιτούμενα μέτρα για τη διασφάλιση :

α) της μείωσης των θνησιγενών βρεφών και της θνησιμότητας αυτών καθώς και της υγιεινής ανάπτυξης των παιδιών,

β) της βελτίωσης όλων των τομέων υγιεινής του περιβάλλοντος και της βιομηχανικής υγιεινής,

γ) της προφύλαξης και θεραπείας επιδημικών, ενδημικών, επαγγελματικών και άλλων ασθενειών και της καταπολέμησης αυτών,

δ) της δημιουργίας συνθηκών που μπορούν να εξασφαλίσουν σε όλους ιατρικές υπηρεσίες και ιατρική περίθαλψη σε περίπτωση ασθένειας.

Άρθρο 13.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα μορφώσεως κάθε προσώπου. Συμφωνούν ότι η μόρφωση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και του αισθήματος της αξιοπρέπειάς της και να ενισχύει το σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Συμφωνούν ακόμη ότι η μόρφωση πρέπει να καθιστά κάθε πρόσωπο ικανό να διαδραματίσει ένα χρήσιμο ρόλο σε μια ελεύθερη κοινωνία, να ευνοεί την κατανόηση, την ανοχή και τη φιλία μεταξύ όλων των εθνών και όλων των φυλετικών ομάδων, των εθνικών ή θρησκευτικών και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της δραστηριότητας των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι προς το σκοπό εξασφάλισης της πλήρους άσκησης του δικαιώματος αυτού :

α) η βασική εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και να παρέχεται σε όλους δωρεάν,

β) η μέση εκπαίδευση, με τις διάφορες μορφές της, στην οποία περιλαμβάνεται και η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να γενικεύεται, ώστε να καθίσταται ευχερής σε όλους με όλα τα κατάλληλα μέσα και μάλιστα με την προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας,

γ) η ανώτατη εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται σε όλους ισότιμα ανάλογα με τις ικανότητες καθενός, με όλα τα κατάλληλα μέσα και μάλιστα με την προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας,

δ) η στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να προάγεται ή να εντείνεται κατά το μέτρο του δυνατού γι' αυτούς που δεν έχουν λάβει βασική εκπαίδευση ή δεν την έχουν συμπληρώσει,

ε) πρέπει να επιδιωχθεί ενεργά η ανάπτυξη συστήματος σχολείων για όλες τις βαθμίδες, να δημιουργηθεί επαρκές σύστημα υποτροφιών και να βελτιωθεί κατά τρόπο μόνιμο η οικονομική κατάσταση του διδακτικού προσωπικού.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την ελευθερία των γονέων και, ενδεχόμενα των νόμιμων κηδεμόνων, να εκλέγουν για τα παιδιά τους ιδρύματα που δεν ανήκουν ή δεν υπάγονται στο Δημόσιο, αλλά ανταποκρίνονται στα οριζόμενα από το Κράτος ή εγκεκριμένα ελάχιστα όρια εκπαίδευσης και να εξασφαλίζουν τη θρησκευτική και ηθική μόρφωση των παιδιών τους σύμφωνα προς τις ίδιες τους πεποιθήσεις.

4. Καμιά από τις διατάξεις του άρθρου αυτού δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι θίγει την ελευθερία των φυσικών και νομικών προσώπων να ιδρύουν και διευθύνουν εκπαιδευτικά ιδρύματα με την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της παρ. 1 του παρόντος άρθρου και ότι η παρεχόμενη σ' αυτά εκπαίδευση θα είναι σύμφωνη προς τα ελάχιστα όρια και πρότυπα που τάσσονται από το Κράτος.

Άρθρο 14.- Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος, το οποίο κατά το χρόνο που συμβλήθηκε δεν μπορούσε ακόμη να εξασφαλίσει μέσα στην επικράτειά του ή σε επικράτεια της δικαιοδοσίας του την υποχρεωτική και δωρεάν παιδεία σε ό,τι αφορά τη στοιχειώδη εκπαίδευση, αναλαμβάνει την υποχρέωση να συντάξει και εγκρίνει σε προθεσμία δύο ετών λεπτομερές πρόγραμμα των μέτρων που απαιτούνται για την προοδευτική πραγματοποίηση, μέσα σε λογικό αριθμό ετών, που ορίζεται στο πρόγραμμα, της πλήρους εφαρμογής της αρχής της υποχρεωτικής και δωρεάν στοιχειώδους παιδείας, για όλους.

Άρθρο 15.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε όλους το δικαίωμα :

α) συμμετοχής στην επιμορφωτική ζωή,
β) να ωφελούνται από την επιστημονική πρόοδο και τις εφαρμογές της,
γ) να ωφελούνται από την προστασία των ηθικών και υλικών συμφερόντων τα οποία προκύπτουν από κάθε επιστημονικό, φιλολογικό ή καλλιτεχνικό έργο τους.

2. Τα μέτρα που θα λάβουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη για την εξασφάλιση της πλήρους άσκησης του δικαιώματος αυτού πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τα απαιτούμενα για την εξασφάλιση της συντήρησης, της ανάπτυξης και της μετάδοσης της επιστήμης και της μόρφωσης.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σεβαστούν την απαραίτητη ελευθερία στις επιστημονικές έρευνες και δημιουργικές δραστηριότητες.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τα ωφελήματα τα οποία πρέπει να προκύψουν από την ενθάρρυνση και ανάπτυξη της συνεργασίας και τις διεθνείς επαφές στον τομέα της επιστήμης και της μορφώσεως.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Άρθρο 16.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υποβάλλουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του μέρους αυτού του Συμφώνου, εκθέσεις για τα μέτρα τα οποία θα έχουν θεσπίσει και για την πρόοδο, που θα έχουν πραγματοποιήσει για την εξασφάλιση του σεβασμού των αναγνωριζόμενων στο Σύμφωνο δικαιωμάτων.

2. α) Όλες οι εκθέσεις απευθύνονται στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ο οποίος κοινοποιεί αντίγραφά τους στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο για εξέταση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Συμφώνου αυτού.

β) Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών διαβιβάζει ακόμη στους ειδικευμένους οργανισμούς αντίγραφα εκθέσεων ή συναφών τμημάτων των εκθέσεων, οι οποίες έχουν υποβληθεί από τα Συμβαλλόμενα με το παρόν Κράτη που είναι και μέλη αυτών των ειδικευμένων οργανισμών, κατά το μέρος που οι εκθέσεις αυτές ή τα τμήματα αυτών αφορούν σε θέματα της αρμοδιότητας των οργανισμών αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις των αντίστοιχων καταστατικών τους.

Άρθρο 17.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποβάλλουν τις εκθέσεις τους σταδιακά, σύμφωνα με ένα πρόγραμμα που θα συνταχθεί από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο σε προθεσμία ενός έτους από τότε που θα αρχίσει να ισχύει το Σύμφωνο αυτό και μετά από συνεννόηση με τα Συμβαλλόμενα Κράτη και τους ενδιαφερόμενους οργανισμούς.

2. Στις εκθέσεις αναφέρονται οι παράγοντες και οι δυσχέρειες που εμποδίζουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη να εκπληρώσουν εξ ολοκλήρου τις υποχρεώσεις τους από το Σύμφωνο αυτό.

3. Στην περίπτωση κατά την οποία σχετικά στοιχεία έχουν δοθεί στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών ή σε ειδικευμένο οργανισμό από Συμβαλλόμενο Κράτος, δεν απαιτείται αναμετάδοση των στοιχείων αυτών διότι αρκεί στην περίπτωση αυτή συγκεκριμένη μνεία αυτών.

Άρθρο 18.- Σύμφωνα με τις ευθύνες που αναθέτονται σ' αυτό από τον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών μέσα στα πλαίσια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικών ελευθεριών, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο μπορεί να συνάψει συμφωνίες με τους ειδικευμένους οργανισμούς για την υποβολή απ' αυτούς εκθέσεως για την πρόοδο που πέτυχαν ως προς την τήρηση διατάξεων του Συμφώνου τούτου, μέσα στα πλαίσια της δραστηριότητάς τους. Στις εκθέσεις αυτές διαλαμβάνονται και στοιχεία επί των αποφάσεων και εισηγήσεων των αρμοδίων οργάνων ειδικευμένων οργανισμών σχετικά με την πραγμάτωση των σκοπών αυτών.

Άρθρο 19.- Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο μπορεί να αποστείλει στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για μελέτη και γενική σύσταση ή για ενημέρωση, ενδεχόμενα, τις εκθέσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα τις οποίες διαβιβάζουν τα Κράτη σύμφωνα με τα άρθρα 16 και 17 και τις εκθέσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα που υποβάλλουν σύμφωνα με το άρθρο 18 οι ειδικευμένοι οργανισμοί.

Άρθρο 20.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη και οι ενδιαφερόμενοι ειδικευμένοι οργανισμοί μπορούν να υποβάλλουν στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο παρατηρήσεις για κάθε γενική σύσταση σύμφωνα με το άρθρο 19 που υποβάλλεται σε έκθεση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ή σε οποιοδήποτε έγγραφο αναφερόμενο στην έκθεση αυτή.

Άρθρο 21.- Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο μπορεί από καιρό σε καιρό να υποβάλλει στη Γενική Συνέλευση εκθέσεις που περιλαμβάνουν συστάσεις γενικού χαρακτήρα και περίληψη των πληροφοριών που έχουν ληφθεί από τα Συμβαλλόμενα Κράτη και τους ειδικευμένους οργανισμούς, για τα μέτρα που έχουν θεσπισθεί και την πρόοδο που έχει πραγματοποιηθεί για το σκοπό της εξασφάλισης του γενικού σεβασμού των αναγνωριζόμενων με το Σύμφωνο αυτό δικαιωμάτων.

Άρθρο 22.- Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο μπορεί να προσελκύσει την προσοχή των υπόλοιπων οργάνων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, των βοηθητικών οργάνων τους και των ενδιαφερομένων ειδικευμένων οργανισμών, που ασχολούνται με την παροχή τεχνικής βοήθειας, σε θέμα που αναφέρεται στις εκθέσεις, σύμφωνα με το μέρος αυτό, που μπορεί να βοηθήσει καθένα οργανισμό να αποφασίσει στα πλαίσια της αρμοδιότητάς του, για τη σκοπιμότητα κατάλληλων διεθνών μέτρων που μπορούν να συμβάλλουν στην αποτελεσματική και προοδευτική εφαρμογή του Συμφώνου αυτού.

Άρθρο 23.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι τα μέτρα διεθνούς τάξεως που προορίζονται να εξασφαλίσουν την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων, που αναγνωρίζονται με το παρόν, περιλαμβάνουν ειδικότερα τη σύναψη συμβάσεων, την έγκριση εισηγήσεων, την παροχή τεχνικής βοήθειας και την οργάνωση, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες Κυβερνήσεις, περιφερειακών συνόδων και τεχνικών συνόδων συμβουλευτικού χαρακτήρα, συγχρόνως δε και μελετών.

Άρθρο 24.- Καμιά από τις διατάξεις του Συμφώνου αυτού δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι θίγει τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και των Καταστατικών των ειδικευμένων οργανισμών, όπου καθορίζονται οι αντίστοιχες ευθύνες των διάφορων οργάνων του Οργανισμού Ηνωμένων

Εθνών και των ειδικευμένων οργανισμών σε ό,τι αφορά τα αναφερόμενα στο παρόν Σύμφωνο θέματα.

Άρθρο 25.- Καμιά διάταξη του Συμφώνου αυτού δεν μπορεί να ερμηνευθεί έτσι ώστε να βλάπτεται το έμφυτο δικαίωμα όλων των λαών να απολαμβάνουν και να χρησιμοποιούν ολοκληρωτικά και ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς τους πόρους.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Άρθρο 26.- 1. Το Σύμφωνο αυτό είναι ανοικτό για υπογραφή από όλα τα Κράτη-μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή οποιουδήποτε από τους ειδικευμένους οργανισμούς του, απ' όλα τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου και από οποιοδήποτε άλλο Κράτος που προσκλήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών να γίνει μέλος στο Σύμφωνο.

2. Το Σύμφωνο αυτό υπόκειται σε επικύρωση και τα έγγραφα επικυρώσεως καταθέτονται στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

3. Στο Σύμφωνο αυτό μπορεί να προσχωρήσει οποιοδήποτε Κράτος που ορίζεται στην παράγραφο 1 αυτού.

4. Η προσχώρηση γίνεται με την κατάθεση εγγράφου προσχωρήσεως στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

5. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών γνωστοποιεί σε όλα τα Κράτη που υπέγραψαν ή προσχώρησαν στο Σύμφωνο τα σχετικά με την κατάθεση καθενός εγγράφου επικυρώσεως ή προσχωρήσεως.

Άρθρο 27.- 1. Το παρόν Σύμφωνο θα αρχίσει να ισχύει τρεις μήνες από την κατάθεση στο Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. του τριακοστού πέμπτου εγγράφου επικυρώσεως ή προσχωρήσεως.

2. Για καθένα από τα Κράτη που προβαίνουν στην επικύρωση ή προσχώρηση μετά την κατάθεση του 35ου εγγράφου επικυρώσεως ή προσχωρήσεως, το Σύμφωνο αρχίζει να ισχύει μετά την ημερομηνία κατάθεσης από αυτό του εγγράφου επικυρώσεως ή προσχώρησης.

Άρθρο 28.- Οι διατάξεις του παρόντος έχουν εφαρμογή χωρίς οποιονδήποτε περιορισμό ή εξαίρεση για όλες τις συστατικές μονάδες των Ομοσπονδιακών Κρατών.

Άρθρο 29.- 1. Οποιοδήποτε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να προτείνει τροποποίηση ή να καταθέσει το κείμενο αυτής στο Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. Αυτός μεταβιβάζει όλες τις προτάσεις τροποποίησης στα Συμβαλλόμενα Κράτη, ζητώντας να διατυπώσουν την επιθυμία τους για σύγκληση διασκέψεως Συμβαλλόμενων Κρατών, για εξέταση αυτών των σχεδίων και ψηφοφορία. Εάν το ένα τρίτο τουλάχιστον από τα Κράτη αποφασίσουν για τη σύγκληση αυτή, ο Γενικός Γραμματέας συγκαλεί τη Διάσκεψη κάτω από την κηδεμονία των Ηνωμένων Εθνών. Κάθε τροποποίηση που εγκρίθηκε από την πλειοψηφία των Κρατών που παρέστησαν και ψήφισαν στη διάσκεψη υποβάλλεται για έγκριση στην Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών.

2. Η ισχύς των τροποποιήσεων αυτών αρχίζει από τότε που θα εγκριθούν από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αφού γίνουν δεκτές, σύμφωνα με τους αντίστοιχους καταστατικούς κανονισμούς τους, από την πλειοψηφία των δύο τρίτων των Συμβαλλομένων Κρατών.

3. Αφότου οι τροποποιήσεις αυτές τεθούν σε ισχύ, γίνονται υποχρεωτικές για τα Κράτη που τις έχουν αποδεχθεί, τα δε υπόλοιπα Συμβαλλόμενα Κράτη δεσμεύονται από τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου και από κάθε προηγούμενη τροποποίηση την οποία έχουν αποδεχθεί.

Άρθρο 30.- Ανεξάρτητα από τις γνωστοποιήσεις που προβλέπονται στην παρ. 5 του άρθρου 26, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών ειδοποιεί όλα τα Κράτη που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου αυτού:

α) περί των υπογραφών που έχουν τεθεί στο παρόν Σύμφωνο και των εγγράφων επικυρώσεως και

προσχωρήσεως που έχουν κατατεθεί σύμφωνα με το άρθρο 26,

β) για την ημερομηνία από την οποία αρχίζει να ισχύει το Σύμφωνο κατά το άρθρο 27 και για την ημερομηνία από την οποία αρχίζει η ισχύς των τροποποιήσεων σύμφωνα με το άρθρο 29.

Άρθρο 31.- 1. Το Σύμφωνο αυτό, του οποίου τα κείμενα στην αγγλική, κινεζική, ισπανική, γαλλική και ρωσική έχουν την ίδια ισχύ, θα κατατεθεί στο αρχείο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

2. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών διαβιβάζει κυρωμένο αντίγραφο του Συμφώνου σε όλα τα Κράτη που προβλέπονται στο άρθρο 26.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΟΤΗΤΑ των παραπάνω, οι υπογραφόμενοι και επίσημα εξουσιοδοτημένοι για το σκοπό αυτόν από τις Κυβερνήσεις τους υπέγραψαν το Σύμφωνο αυτό που ανοίχτηκε για υπογραφή στην Νέα Υόρκη στις 19 Δεκεμβρίου 1966.

Άρθρο δεύτερο: Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Υιοθετήθηκε και άνοιξε για υπογραφή, επικύρωση και προσχώρηση
με την από 16.12.1966 υπ' αριθμ. 2200 Α (XXI) απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ
Έναρξη ισχύος: 23 Μαρτίου 1976, σύμφωνα με το άρθρο 49
Κείμενο: United Nations Treaty Series, vol. 999, p. 171

[όπως κυρώθηκε με το Ν. 2462/1997 « Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και του Δευτέρου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σχετικού με την κατάργηση της ποινής του θανάτου» (ΦΕΚ 25, τ. Α΄)]

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο. - Κυρώνονται και έχουν την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη στις 16 Δεκεμβρίου 1966, το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 16 Δεκεμβρίου 1966 και το Δεύτερο Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σχετικό με την κατάργηση της ποινής του θανάτου, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 15 Δεκεμβρίου 1989. Το κείμενο του Συμφώνου και των Πρωτοκόλλων σε πρωτότυπο στη γαλλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής:

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟ

ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ότι, σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η αναγνώριση της εγγενούς αξιοπρέπειας και των ίσων και αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρωπίνης κοινωνίας αποτελεί τη βάση της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο,

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ότι τα δικαιώματα αυτά πηγάζουν από την εγγενή αξιοπρέπεια του ατόμου,

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ότι, σύμφωνα με την οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το ιδεώδες του ελεύθερου ανθρώπου, που απολαμβάνει ατομική και πολιτική ελευθερία και είναι απελευθερωμένος από το φόβο και την αθλιότητα, μπορεί να επιτευχθεί μόνον εάν δημιουργηθούν συνθήκες κάτω από τις οποίες κάθε άνθρωπος θα μπορεί να απολαμβάνει τα ατομικά και πολιτικά του δικαιώματα, καθώς και τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά του δικαιώματα,

ΛΑΜΒΑΝΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών επιβάλλει στα Κράτη την υποχρέωση να προάγουν τον παγκόσμιο και πραγματικό σεβασμό των δικαιωμάτων και ελευθεριών του ανθρώπου,

ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ότι το άτομο έχει καθήκοντα απέναντι στα άλλα άτομα και στο κοινωνικό σύνολο στο οποίο ανήκει και ότι έχει υποχρέωση να προσπαθεί να προαγάγει και να σεβασθεί τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο,

ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ:

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 1.- 1. Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Σύμφωνα με το δικαίωμα αυτό, καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό καθεστώς τους και εξασφαλίζουν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και μορφωτική ανάπτυξή τους.

2. Για να επιτύχουν τους σκοπούς τους, όλοι οι λαοί μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς πόρους τους, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη διεθνή οικονομική συνεργασία, η οποία στηρίζεται στην αρχή του αμοιβαίου συμφέροντος και του διεθνούς δικαίου. Σε

καμία περίπτωση δεν μπορεί ένας λαός να στερηθεί τα μέσα επιβίωσής του.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο Σύμφωνο αυτό, συμπεριλαμβανομένων και των Κρατών τα οποία έχουν την ευθύνη διοίκησης εδαφών που δεν είναι αυτόνομα ή που βρίσκονται υπό καθεστώς κηδεμονίας, έχουν την υποχρέωση να διευκολύνουν την πραγματοποίηση του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση και να σέβονται το δικαίωμα αυτό, σύμφωνα με τις διατάξεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 2.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να εγγυώνται σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην επικράτειά τους και υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, χωρίς καμία διάκριση, ιδίως φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκευόμενου, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή κάθε άλλης κατάστασης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις, σύμφωνα με τις συνταγματικές τους διαδικασίες και τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου, που θα επιτρέψουν τη λήψη μέτρων νομοθετικού ή άλλου χαρακτήρα, καταλλήλων για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο στις περιπτώσεις όπου τέτοιες διατάξεις ή μέτρα δεν έχουν ήδη προβλεφθεί.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση:

α) να εγγυώνται ότι κάθε άτομο, του οποίου τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο παραβιασθούν, θα έχει στη διάθεσή του μία πρόσφορη προσφυγή, ακόμη και εάν η παραβίαση θα έχει διαπραχθεί από πρόσωπα που ενεργούν υπό την επίσημη κρατική ιδιότητά τους,

β) να εγγυώνται ότι η αρμόδια δικαστική, διοικητική, νομοθετική ή οποιαδήποτε άλλη αρμόδια αρχή σύμφωνα με τη νομοθεσία του Κράτους θα αποφαινεται πράγματι σχετικά με τα δικαιώματα του προσφεύγοντος και να προωθήσουν τη δυνατότητα δικαστικής προσφυγής,

γ) να εγγυώνται την εκτέλεση, από τις αρμόδιες αρχές, κάθε απόφασης που θα έχει κάνει δεκτή τη σχετική προσφυγή.

Άρθρο 3.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διασφαλίσουν το δικαίωμα ισότητας ανδρών και γυναικών στην απόλαυση όλων των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων που αναφέρονται στο παρόν Σύμφωνο.

Άρθρο 4.- 1 Σε περίπτωση εξαιρετικού δημόσιου κινδύνου, ο οποίος απειλεί την ύπαρξη του έθνους και αναγνωρίζεται από επίσημη πολιτειακή πράξη, τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο μπορούν να λάβουν, στο βαθμό που οι περιστάσεις το απαιτούν, μέτρα που παρεκκλίνουν των υποχρεώσεων που προβλέπονται στο παρόν Σύμφωνο, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά δεν θα είναι ασυμβίβαστα προς τις άλλες υποχρεώσεις που τους επιβάλλει το διεθνές δίκαιο και δεν θα συνεπάγονται καμία διάκριση που βασίζεται αποκλειστικά στη φυλή, το χρώμα, το γένος, τη γλώσσα, το θρήσκευμα ή την κοινωνική προέλευση.

2. Η προηγούμενη διάταξη δεν επιτρέπει καμία παρέκκλιση από τις διατάξεις των άρθρων 6, 7, 8, (παρ. 1 και 2), 11, 15, 16 και 18.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο, που κάνουν χρήση του δικαιώματος παρέκκλισης, υποχρεούνται, δια μέσου του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, να γνωστοποιήσουν ευθύς αμέσως στα άλλα Συμβαλλόμενα Κράτη τις διατάξεις από τις οποίες έχουν παρεκκλίνει, καθώς και τα αίτια που προκάλεσαν αυτή την παρέκκλιση. Νέα γνωστοποίηση θα γίνει με τον ίδιο τρόπο, την ημερομηνία κατά την οποία θα τεθεί τέρμα σε αυτές τις παρεκκλίσεις.

Άρθρο 5.- 1. Καμία διάταξη του Συμφώνου αυτού δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε να συνεπάγεται οποιοδήποτε δικαίωμα για ένα κράτος, μία ομάδα ή ένα άτομο να επιδοθεί σε δραστηριότητα ή να τελέσει πράξη που να αποβλέπει στην κατάλυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρί-

ζει το Σύμφωνο ή σε περιορισμούς ευρύτερους από αυτούς που προβλέπονται με το παρόν.

2. Είναι απαράδεκτος οποιοσδήποτε περιορισμός ή παρέκκλιση από το θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου που είναι αναγνωρισμένα ή ισχύουν σε οποιοδήποτε Συμβαλλόμενο Κράτος στο παρόν Σύμφωνο σε εφαρμογή νόμων, συμβάσεων, κανονισμών ή εθίμων, με επίκληση ότι το παρόν Σύμφωνο δεν αναγνωρίζει τέτοια δικαιώματα ή τα αναγνωρίζει σε μικρότερο βαθμό.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 6.- 1. Το δικαίωμα στη ζωή είναι εγγενές στον άνθρωπο. Το δικαίωμα αυτό πρέπει να προστατεύεται από το νόμο. Από κανένα δεν μπορεί να αφαιρεθεί αυθαίρετα η ζωή.

2. Στις χώρες που δεν έχουν καταργήσει την ποινή του θανάτου, η καταδίκη σε θάνατο δεν μπορεί να επιβληθεί παρά μόνο για τα πιο σοβαρά εγκλήματα, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία τη στιγμή που το έγκλημα τελέσθηκε, η οποία δεν πρέπει να είναι αντίθετη με τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου ούτε με τη Σύμβαση για την πρόληψη και τιμωρία του εγκλήματος της γενοκτονίας. Η ποινή αυτή δεν μπορεί να εκτελεστεί παρά μόνο δυνάμει τελεσίδικης απόφασης που εκδόθηκε από αρμόδιο δικαστήριο.

3. Όταν η αφαίρεση της ζωής αποτελεί το έγκλημα της γενοκτονίας, είναι αυτονόητο ότι τίποτα στο παρόν άρθρο δεν επιτρέπει σε κανένα Συμβαλλόμενο Κράτος στο παρόν Σύμφωνο να παρεκκλίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο από οποιαδήποτε υποχρέωση που έχει αναλάβει βάσει των διατάξεων της Σύμβασης για την πρόληψη και τιμωρία του εγκλήματος της γενοκτονίας.

4. Οποιοδήποτε πρόσωπο που καταδικάζεται σε θάνατο έχει το δικαίωμα να υποβάλει αίτηση χάριτος ή μετατροπής της ποινής. Σε όλες τις περιπτώσεις μπορεί να χορηγείται αμνηστία, χάρις ή μετατροπή της ποινής του θανάτου.

5. Η θανατική ποινή δεν επιβάλλεται για εγκλήματα που διαπράχθηκαν από πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών και δεν εκτελείται όσον αφορά τις εγκύους.

6. Καμιά διάταξη του παρόντος άρθρου δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο επίκλησης προκειμένου να καθυστερήσει ή να εμποδιστεί η κατάργηση της θανατικής ποινής από ένα Συμβαλλόμενο Κράτος στο παρόν Σύμφωνο.

Άρθρο 7.- Κανείς δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινές ή μεταχειρίσεις σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές. Ειδικότερα, απαγορεύεται η υποβολή προσώπου, χωρίς την ελεύθερη συγκατάθεσή του σε ιατρικό ή επιστημονικό πείραμα.

Άρθρο 8.- 1. Κανείς δεν υπόκειται σε δουλεία. Η δουλεία και το δουλεμπόριο σε όλες τις μορφές του απαγορεύονται.

2. Κανείς δεν κρατείται σε υποτέλεια.

3. α) Κανείς δεν πιέζεται να εκτελέσει αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία,

β) Το εδάφιο (α) δεν μπορεί να ερμηνευθεί έτσι ώστε να απαγορεύει στις χώρες, όπου ορισμένα εγκλήματα μπορούν να τιμωρηθούν με φυλάκιση συνοδευόμενη από καταναγκαστικά έργα, την εκτέλεση ποινής καταναγκαστικών έργων που επιβλήθηκε από αρμόδιο δικαστήριο,

γ) Για τους σκοπούς αυτής της παραγράφου, ο όρος "καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία" δεν περιλαμβάνει:

i. Οποιαδήποτε εργασία ή υπηρεσία, που δεν αναφέρεται στο εδάφιο (β), η οποία απαιτείται από όσα πρόσωπα κρατούνται με βάση νόμιμη απόφαση δικαστηρίου ή όσα πρόσωπα έχουν αποφυλακιστεί υπό όρους,

ii. Οποιαδήποτε θητεία στρατιωτικού χαρακτήρα και, στις χώρες όπου αναγνωρίζονται οι αντιρρησίες συνείδησης, οποιαδήποτε εθνική υπηρεσία που προβλέπει ο νόμος για τους αντιρρησίες συνείδησης,

iii. Οποιαδήποτε υπηρεσία που απαιτείται σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης ή καταστροφής που απειλούν τη ζωή ή την ευημερία της κοινότητας,

iv. Οποιαδήποτε εργασία ή υπηρεσία που αποτελεί μέρος των συνήθων υποχρεώσεων του πολίτη.

Άρθρο 9.- 1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια του προσώπου του. Κανείς δεν υποβάλλεται σε αυθαίρετη σύλληψη ή κράτηση.

Κανείς δεν στερείται την ελευθερία του, παρά μόνο στις περιπτώσεις και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει ο νόμος.

2. Οποιοσδήποτε συλλαμβάνεται, πληροφορείται, τη στιγμή της σύλληψής του, τους λόγους της σύλληψης και ενημερώνεται αμέσως για οποιεσδήποτε κατηγορίες εναντίον του.

3. Κάθε πρόσωπο που συλλαμβάνεται ή κρατείται για ποινικό αδίκημα, οδηγείται μέσα στην πιο σύντομη προθεσμία, ενώπιον δικαστή ή άλλης αρχής εξουσιοδοτημένης από τα νόμο να ασκεί δικαστική εξουσία, πρέπει δε να δικαστεί σε εύλογο χρονικό διάστημα ή να αποφυλακισθεί. Η προφυλάκιση των υποδίκων δεν πρέπει να αποτελεί τον κανόνα, αλλά η αποφυλάκισή τους μπορεί να υποβληθεί σε εγγυήσεις εμφάνισής τους στη δίκη, σε οποιοδήποτε άλλο στάδιο της διαδικασίας και, ενδεχομένως για την εκτέλεση της απόφασης.

4. Οποιοσδήποτε στερείται της ελευθερίας του λόγω σύλληψης ή κράτησης έχει δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου, προκειμένου αυτό να αποφασίσει χωρίς καθυστέρηση για τη νομιμότητα της κράτησής του και να διατάξει την αποφυλάκισή του εάν η κράτηση είναι παράνομη.

5. Κάθε πρόσωπο, θύμα παράνομης σύλληψης ή κράτησης, έχει δικαίωμα αποζημίωσης.

Άρθρο 10.- 1. Κάθε πρόσωπο που στερείται της ελευθερίας του αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και σεβασμό της εγγενούς ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

2. α) Οι κατηγορούμενοι, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις, διαχωρίζονται από τους καταδίκους και υπόκεινται σε διαφορετική αντιμετώπιση, όπως αρμόζει στο καθεστώς τους ως υποδίκων,

β) Οι ανήλικοι κατηγορούμενοι διαχωρίζονται από τους ενηλικούς και η περίπτωσή τους κρίνεται το συντομότερο δυνατόν.

3. Το σωφρονιστικό σύστημα προβλέπει μεταχείριση των κρατουμένων, ουσιαστικός σκοπός της οποίας είναι η βελτίωση και η κοινωνική επανένταξή τους. Οι ανήλικοι παραβάτες διαχωρίζονται από τους ενηλικούς και τυγχάνουν αντιμετώπισης ανάλογης προς την ηλικία και τη νομική τους θέση.

Άρθρο 11.- Κανείς δεν φυλακίζεται αποκλειστικά λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει συμβατική υποχρέωση.

Άρθρο 12.- 1. Οποιοσδήποτε βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός Κράτους έχει δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης και ελεύθερης επιλογής κατοικίας στο έδαφος αυτού του Κράτους.

2. Καθένας είναι ελεύθερος να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης και της δικής του.

3. Τα ανωτέρω αναφερόμενα δικαιώματα δεν υπόκεινται σε περιορισμούς, με την εξαίρεση όσων περιορισμών προβλέπει ο νόμος και οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας, των χρηστών ηθών ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και σύμφωνα με τα άλλα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο.

4. Κανείς δεν στερείται αυθαίρετα του δικαιώματος εισόδου στη χώρα του.

Άρθρο 13.- Αλλοδαπός που βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός Συμβαλλόμενου Κράτους στο παρόν Σύμφωνο δεν μπορεί να απελαθεί παρά μόνο σε εκτέλεση απόφασης που εκδόθηκε σύμφωνα με το νόμο. Ο αλλοδαπός πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επικαλεσθεί τους λόγους που συνηγορούν κατά της απέλασής του, και να ζητήσει την επανεξέταση της περίπτωσης του από την αρμόδια αρχή ή από ένα ή περισσότερα πρόσωπα ειδικά εξουσιοδοτημένα από την αρχή αυτή, καθώς και να εκπροσωπηθεί για το σκοπό αυτόν, εκτός εάν επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφάλειας επιβάλλουν το αντίθετο.

Άρθρο 14.- 1. Όλοι είναι ίσοι ενώπιον των δικαστηρίων. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια και δημόσια από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει συσταθεί με νόμο, το οποίο θα αποφασίσει για το βάσιμο κάθε κατηγορίας σχετικά με ποινικό αδίκημα, η οποία

έχει απαγγελθεί εναντίον του, καθώς και για αμφισβητήσεις δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικού χαρακτήρα. Η διεξαγωγή δίκης κεκλεισμένων των θυρών μπορεί να αποφασισθεί για το σύνολο ή μέρος της, είτε για την προστασία των χρηστών ηθών, της δημόσιας τάξης ή της εθνικής ασφάλειας σε μια δημοκρατική κοινωνία είτε όταν αυτό απαιτεί η προστασία της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων είτε ακόμη στο μέτρο που το δικαστήριο κρίνει ότι κάτι τέτοιο είναι απολύτως απαραίτητο δεδομένου ότι, λόγω ειδικών συνθηκών της υπόθεσης η δημοσιότητα θα ζημίωνε την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Ωστόσο, οποιαδήποτε απόφαση που εκδίδεται σε ποινική υπόθεση ή αστική διαφορά, δημοσιοποιείται, εκτός εάν το συμφέρον των ανηλίκων απαιτεί το αντίθετο ή εάν η δίκη αφορά διαφορές συζύγων ή γονική μέριμνα ή επιτροπεία ανηλίκων.

2. Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο έως ότου η ενοχή του αποδειχθεί σύμφωνα με το νόμο.

3. Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα απολαύει, σε πλήρη ισότητα τις ακόλουθες τουλάχιστον εγγυήσεις:

α) να πληροφορηθεί το συντομότερο δυνατό σε γλώσσα που κατανοεί και λεπτομερώς, τη φύση και τους λόγους της κατηγορίας εναντίον του,

β) να διαθέτει επαρκή χρόνο και ευκολίες για την προετοιμασία της υπεράσπισής του και για την επικοινωνία με το δικηγόρο της επιλογής του,

γ) να δικασθεί χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση,

δ) να παρίσταται στη δίκη και να υπερασπισθεί τον εαυτό του αυτοπροσώπως ή με τη βοήθεια του συνηγόρου της επιλογής του. Εάν δεν έχει συνήγορο, να ενημερωθεί για το δικαίωμά του αυτό και να διορισθεί συνήγορος αυτεπαγγέλτως σε κάθε περίπτωση που αυτό απαιτείται για το συμφέρον της δικαιοσύνης, χωρίς ο κατηγορούμενος να βαρύνεται με την αμοιβή του, εάν δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να τον πληρώσει,

ε) να εξετάσει ή να ζητήσει την εξέταση των μαρτύρων κατηγορίας και να εξασφαλίσει την παρουσία και την εξέταση των μαρτύρων υπεράσπισης με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους μάρτυρες κατηγορίας,

στ) να έχει την ελεύθερη συνδρομή μεταφραστή, εάν δεν μιλάει ή δεν καταλαβαίνει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο ακροατήριο,

ζ) να μην εξαναγκάζεται να καταθέσει εναντίον του εαυτού του ή να ομολογήσει την ενοχή του.

4. Για τον καθορισμό της διαδικασίας που εφαρμόζεται στους νέους ανθρώπους που δεν είναι ακόμη ενήλικες από τη σκοπιά του ποινικού νόμου λαμβάνεται υπόψη η ηλικία τους και το συμφέρον που παρουσιάζει η αναμόρφωσή τους.

5. Κάθε πρόσωπο που κρίνεται ένοχο για παράβαση έχει δικαίωμα, η απόφαση περί της ενοχής και της καταδίκης του να εξετασθεί από ανώτερο δικαστήριο, σύμφωνα με το νόμο.

6. Εάν μια οριστική ποινική καταδίκη ακυρωθεί από ανώτερο δικαστήριο ή αν δοθεί χάρις διότι προέκυψε ένα νέο ή πρόσφατα αποκαλυφθέν γεγονός που αποδεικνύει την ύπαρξη δικαστικής πλάνης, το πρόσωπο στο οποίο επιβλήθηκε ποινή εξαιτίας αυτής της καταδίκης αποζημιώνεται σύμφωνα με το νόμο, εκτός εάν αποδειχθεί ότι ευθύνεται το ίδιο εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, για τη μη έγκαιρη αποκάλυψη του αγνώστου στοιχείου.

7. Κανείς δεν δικάζεται ούτε τιμωρείται για ένα αδίκημα για το οποίο έχει ήδη απαλλαγεί ή καταδικαστεί με οριστική απόφαση που εκδόθηκε σύμφωνα με το δίκαιο και την ποινική δικονομία κάθε χώρας.

Άρθρο 15.- 1. Κανείς δεν καταδικάζεται για πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες δεν ήταν αξιόποινες κατά το εσωτερικό ή το διεθνές δίκαιο τη στιγμή της διάπραξής τους. Επίσης δεν επιβάλλεται βαρύτερη ποινή από εκείνην που προβλεπόταν κατά τη χρονική στιγμή της διάπραξης του ποινικού αδικήματος. Εάν, μετά τη διάπραξή του ο νόμος προβλέπει την επιβολή ελαφρύτερης ποινής, ο δράστης επωφελείται από αυτήν.

2. Τίποτα στο παρόν άρθρο δεν εμποδίζει τη διεξαγωγή δίκης και την καταδίκη οποιουδήποτε προσώπου λόγω πράξεων ή παραλείψεων, οι οποίες, κατά το χρόνο της τέλεσής τους ήταν εγκληματικές σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου που αναγνωρίζονται από τη διεθνή κοινωνία.

Άρθρο 16.- Κάθε πρόσωπο έχει οπουδήποτε το δικαίωμα αναγνώρισης της νομικής προσωπικότητάς του.

Άρθρο 17.- 1. Κανείς δεν υπόκειται σε αυθαίρετες ή παράνομες παρενοχλήσεις της ιδιωτικής του ζωής, της οικογένειας, της κατοικίας ή της αλληλογραφίας του, ούτε σε παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψής του.

2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας από το νόμο έναντι τέτοιων παρενοχλήσεων ή προσβολών.

Άρθρο 18.- 1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να έχει ή να υιοθετεί κανείς τη θρησκεία ή την πεποίθηση της επιλογής του, καθώς και την ελευθερία να εκδηλώνει τη θρησκεία ή την πεποίθησή του, ατομικά ή από κοινού με άλλους μέσω της λατρείας, πράξεων ιεροτελεστίας, πρακτικής και διδασκαλίας.

2. Κανείς δεν υπόκειται σε καταναγκασμό, που θα μπορούσε να παρεμποδίσει την ελευθερία του να έχει ή να υιοθετήσει τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις της επιλογής του.

3. Η ελευθερία εκδήλωσης της θρησκείας ή των πεποιθήσεων δεν μπορεί να υπόκειται παρά μόνο σε όσους περιορισμούς ορίζει ο νόμος και είναι απαραίτητοι για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας, τάξης και υγείας ή της ηθικής ή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την ελευθερία των γονέων ή των νόμιμων κηδεμόνων, να φροντίζουν για τη θρησκευτική και ηθική αγωγή των παιδιών τους σύμφωνα με τις πεποιθήσεις τους.

Άρθρο 19.- 1. Κανείς δεν πρέπει να υπόκειται σε διακριτική μεταχείριση και να παρενοχλείται για τις απόψεις του.

2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του.

3. Η άσκηση των δικαιωμάτων, που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, συνεπάγεται ειδικά καθήκοντα και ευθύνες. Μπορεί, επομένως, να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι όμως πρέπει να προβλέπονται με σαφήνεια από το νόμο και να είναι

α. Για το σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων.

β. Για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών.

Άρθρο 20.- 1. Κάθε προπαγάνδα υπέρ του πολέμου απαγορεύεται από το νόμο.

2. Κάθε επίκληση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους, που αποτελεί υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας απαγορεύεται από το νόμο.

Άρθρο 21.- Αναγνωρίζεται το δικαίωμα ειρηνικής συνάθροισης. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού δεν υπόκειται σε περιορισμούς άλλους εκτός από εκείνους που επιβάλλονται σύμφωνα με το νόμο και είναι απαραίτητοι σε μία δημοκρατική κοινωνία για το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας τάξης ή για την προστασία της δημόσιας υγείας, των χρηστών ηθών ή των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

Άρθρο 22.- 1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος σύστασης συνδικαλιστικών οργανώσεων και συμμετοχής του σε αυτές για την προστασία των συμφερόντων του.

2. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού δεν υπόκειται σε περιορισμούς άλλους εκτός από εκείνους που

προβλέπονται από το νόμο και είναι απαραίτητοι σε μία δημοκρατική κοινωνία για το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας της δημόσιας τάξης ή για την προστασία της δημόσιας υγείας, των χρηστών ηθών ή των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων. Το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει την επιβολή νόμιμων περιορισμών στην άσκηση αυτού του δικαιώματος στα μέλη των ενόπλων δυνάμεων και της αστυνομίας.

3. Καμία διάταξη αυτού του άρθρου δεν επιτρέπει στα Συμβαλλόμενα Κράτη στη Σύμβαση του 1948 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας σχετικά με τη συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος να λαμβάνουν νομοθετικά μέτρα τα οποία θα αντιστρατεύονταν - ή να εφαρμόζουν το νόμο κατά τρόπο που θα παραβίαζε - εγγυήσεις που παρέχονται από την παραπάνω Σύμβαση.

Άρθρο 23.- 1. Η οικογένεια είναι φυσικό και θεμελιώδες στοιχείο της κοινωνίας, τα μέλη της δεν απολαύουν την προστασία της κοινωνίας και του Κράτους.

2. Αναγνωρίζεται το δικαίωμα ανδρών και γυναικών σε ηλικία γάμου να παντρεύονται και να δημιουργούν οικογένεια.

3. Κανένας γάμος δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς την ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλοντικών συζύγων.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για την εξασφάλιση της ισότητας των δικαιωμάτων και των ευθυνών των συζύγων σε σχέση με το γάμο, κατά τον έγγαμο βίο και κατά τη λύση του γάμου. Σε περίπτωση λύσης του γάμου, λαμβάνονται μέτρα για την εξασφάλιση της απαραίτητης προστασίας των παιδιών.

Άρθρο 24.- 1. Κάθε παιδί, χωρίς διάκριση λόγω φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας ή γέννησης, έχει δικαίωμα, έναντι της οικογένειάς του, της κοινωνίας και του Κράτους στα μέτρα προστασίας που απαιτεί η θέση του ως ανηλίκου.

2. Κάθε παιδί πρέπει να εγγράφεται αμέσως μετά τη γέννησή του στο Ληξιαρχείο και να αποκτά όνομα.

3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να αποκτά ιθαγένεια.

Άρθρο 25.- 1. Κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα και τη δυνατότητα χωρίς καμία διάκριση από εκείνες που αναφέρονται στο άρθρο 2 και χωρίς υπέρμετρους περιορισμούς:

α. να συμμετέχει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας είτε άμεσα είτε δια μέσου ελεύθερα επιλεγμένων εκπροσώπων,

β. να εκλεγεί και να εκλέγεται, κατά τη διάρκεια εκλογών περιοδικών, τίμιων, με καθολική, ίση και μυστική ψηφοφορία, που εξασφαλίζουν την ελεύθερη έκφραση της βούλησης των ψηφοφόρων,

γ. να έχει πρόσβαση, υπό γενικούς όρους ισότητας, στα δημόσια αξιώματα της χώρας του.

Άρθρο 26.- Όλα τα πρόσωπα είναι ίσα ενώπιον του νόμου και έχουν δικαίωμα, χωρίς καμία διάκριση, σε ίση προστασία του νόμου. Ως προς αυτό το ζήτημα, ο νόμος πρέπει να απαγορεύει κάθε διάκριση και να εγγυάται σε όλα τα πρόσωπα ίση και αποτελεσματική προστασία έναντι κάθε διάκρισης, ιδίως λόγω φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης.

Άρθρο 27.- Στα Κράτη όπου υπάρχουν εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες, τα πρόσωπα που ανήκουν σε αυτές δεν μπορούν να στερηθούν του δικαιώματος να έχουν, από κοινού με τα άλλα μέρη της ομάδας τους, τη δική τους πολιτιστική ζωή, να εκδηλώνουν και να ασκούν τη δική τους θρησκεία ή να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 28.- 1. Συνιστάται Επιτροπή δικαιωμάτων του ανθρώπου (η οποία καλείται εφεξής "η Επι-

τροπή"). Η Επιτροπή αποτελείται από δεκαοκτώ μέλη και ασκεί τα καθήκοντα που καθορίζονται παρακάτω.

2. Η Επιτροπή αποτελείται από πολίτες των Συμβαλλόμενων Κρατών στο παρόν Σύμφωνο που πρέπει να είναι πρόσωπα υψηλής ηθικής και να έχουν αναγνωρισμένη ενασχόληση στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Κατά την επιλογή τους λαμβάνεται υπόψη η χρησιμότητα συμμετοχής στις εργασίες της Επιτροπής ορισμένων προσώπων που διαθέτουν νομική εμπειρία.

3. Τα μέλη της Επιτροπής είναι αιρετά και συμμετέχουν στις εργασίες της με την ατομική τους ιδιότητα.

Άρθρο 29.- 1. Τα μέλη της Επιτροπής εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία από έναν κατάλογο προσώπων τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 28 και προτείνονται για το σκοπό αυτόν από τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο.

2. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος στο παρόν Σύμφωνο μπορεί να προτείνει έως δύο υποψηφίους. Τα πρόσωπα αυτά πρέπει να έχουν την ιθαγένεια του Κράτους που τα προτείνει.

3. Το ίδιο πρόσωπο μπορεί να προταθεί εκ νέου.

Άρθρο 30.- 1. Οι πρώτες εκλογές θα πραγματοποιηθούν το αργότερο μέσα σε έξι (6) μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία θα τεθεί σε ισχύ το παρόν Σύμφωνο.

2. Τέσσερις (4) τουλάχιστον μήνες πριν από τις εκλογές στην Επιτροπή, με εξαίρεση την εκλογή που πραγματοποιείται για την πλήρωση κενής θέσης κατά το άρθρο 34, ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών απευθύνει έγγραφη πρόσκληση στα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο να ορίσουν, εντός τριών (3) μηνών, τους υποψηφίους που προτείνουν ως μέλη της Επιτροπής.

3. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών συντάσσει αλφαβητικό πίνακα όλων όσων έχουν προταθεί κατά τον τρόπο αυτόν, σημειώνοντας τα Συμβαλλόμενα Κράτη που τους υπέδειξαν, και τον κοινοποιεί στα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο το αργότερο ένα (1) μήνα πριν από την ημερομηνία εκλογής.

4. Τα μέλη της Επιτροπής εκλέγονται κατά τη διάρκεια συνεδρίασης των Συμβαλλόμενων Κρατών στο παρόν Σύμφωνο, η οποία συγκαλείται από το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στην Έδρα του Οργανισμού. Στη συνεδρίαση αυτή, για την απαρτία της οποίας απαιτούνται τα δύο τρίτα των Συμβαλλόμενων Κρατών στο παρόν Σύμφωνο, εκλέγονται ως μέλη της Επιτροπής οι υποψήφιοι που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό ψήφων και την απόλυτη πλειοψηφία των ψήφων των αντιπροσώπων των Συμβαλλόμενων Κρατών που παρίστανται και ψηφίζουν.

Άρθρο 31.- 1. Στην Επιτροπή δεν μπορεί να συμμετέχει πάνω από ένας πολίτης του ίδιου Κράτους.

2. Κατά την εκλογή των μελών της Επιτροπής, λαμβάνεται υπόψη η δίκαιη γεωγραφική κατανομή και η αντιπροσώπευση των διαφόρων μορφών πολιτισμών και των σημαντικότερων συστημάτων δικαίου.

Άρθρο 32.- 1. Τα μέλη της Επιτροπής εκλέγονται για τέσσερα (4) χρόνια, έχουν δε δικαίωμα επανεκλογής εάν προταθούν εκ νέου ως υποψήφιοι. Ωστόσο, η θητεία εννέα από τα μέλη που θα εκλεγούν κατά την πρώτη εκλογή λήγει μετά από δύο (2) έτη. Αμέσως μετά την πρώτη εκλογή, τα ονόματα αυτών των εννέα μελών επιλέγονται με κλήρο από τον Πρόεδρο της συνεδρίασης που αναφέρεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 30.

2. Οι εκλογές κατά τη λήξη της θητείας πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις των προηγούμενων άρθρων αυτού του μέρους του Συμφώνου.

Άρθρο 33.- 1. Εάν, κατά την ομόφωνη κρίση των άλλων μελών, ένα μέλος της Επιτροπής έχει παύσει να ασκεί τα καθήκοντά του για οποιονδήποτε λόγο, εκτός από προσωρινή απουσία, ο Πρόεδρος της Επιτροπής ενημερώνει το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος κηρύσσει κενή τη θέση που κατείχε αυτό το μέλος.

2. Σε περίπτωση θανάτου ή παραίτησης μέλους της Επιτροπής, ο Πρόεδρος ενημερώνει αμέσως το

Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος κηρύσσει κενή τη θέση από την ημέρα του θανάτου ή από την ημέρα που ισχύει η παραίτηση.

Άρθρο 34.- 1. Όταν μία θέση κηρύσσεται κενή σύμφωνα με το άρθρο 33 και εφόσον η θητεία του μέλους που πρέπει να αντικατασταθεί δεν λήγει εντός των επόμενων έξι (6) μηνών από την ημερομηνία κήρυξης της θέσης ως κενής, ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ειδοποιεί τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο, τα οποία μπορούν, εντός δύο (2) μηνών, να ορίσουν υποψηφίους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29, προς πλήρωση της κενής θέσης.

2. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών συντάσσει αλφαβητικό πίνακα όσων έχουν προταθεί κατά τον τρόπο αυτόν, τον κοινοποιεί δε στα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο. Η εκλογή για την πλήρωση της κενής θέσης πραγματοποιείται στη συνέχεια σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του παρόντος μέρους του Συμφώνου.

3. Κάθε μέλος της Επιτροπής που εκλέγεται στην κενή θέση σύμφωνα με το άρθρο 33 μετέχει στην Επιτροπή έως την κανονική ημερομηνία λήξης της θητείας του μέλους του οποίου η θέση κενώθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του ανωτέρω άρθρου.

Άρθρο 35.- Τα μέλη της Επιτροπής, με την έγκριση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, εισηγούνται αποζημίωση από τον προϋπολογισμό των Ηνωμένων Εθνών υπό τους όρους που θα καθορίσει η Γενική Συνέλευση, λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα των καθηκόντων της Επιτροπής.

Άρθρο 36.- Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών θέτει στη διάθεση της Επιτροπής το προσωπικό και τα μέσα που είναι απαραίτητα για την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί με το παρόν Σύμφωνο.

Άρθρο 37.- 1. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών συγκαλεί τα μέλη της Επιτροπής, για την εναρκτήρια συνεδρίαση, στην Έδρα του Οργανισμού.

2. Μετά την εναρκτήρια συνεδρίασή της, η Επιτροπή συνέρχεται όπως προβλέπεται από τον εσωτερικό της Κανονισμό.

3. Οι συνεδριάσεις της Επιτροπής πραγματοποιούνται κατά κανόνα στην Έδρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή στο Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών στη Γενεύη.

Άρθρο 38.- Κάθε μέλος της Επιτροπής, πριν την ανάληψη των καθηκόντων του, αναλαμβάνει επίσημη δέσμευση σε δημόσια συνεδρίαση ότι θα εκτελεί τα καθήκοντά του με πλήρη αμεροληψία και ευσυνειδησία.

Άρθρο 39.- 1. Η Επιτροπή εκλέγει το προεδρείο της για περίοδο δύο (2) ετών. Τα μέλη του προεδρείου είναι επανεκλόγιμα.

2. Η Επιτροπή συντάσσει η ίδια τον εσωτερικό της κανονισμό. Ωστόσο, ο κανονισμός αυτός πρέπει να προβλέπει, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες διατάξεις:

α. Για την απαρτία απαιτείται παρουσία δώδεκα μελών,

β. Οι αποφάσεις της Επιτροπής λαμβάνονται από την πλειοψηφία των παρόντων μελών.

Άρθρο 40.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο δεσμεύονται να υποβάλλουν εκθέσεις, σχετικά με τα μέτρα που θα έχουν υιοθετήσει για την πραγμάτωση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, καθώς και για την πρόοδο που θα έχει σημειωθεί στην απόλαυση αυτών των δικαιωμάτων:

α. Εντός έτους από την έναρξη ισχύος του παρόντος Συμφώνου για το συγκεκριμένο νέο Συμβαλλόμενο Κράτος.

β. Στη συνέχεια, κάθε φορά που θα το ζητήσει η Επιτροπή.

2. Όλες οι εκθέσεις υποβάλλονται στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος

ος τις διαβιβάζει στην Επιτροπή προς εξέταση. Οι εκθέσεις πρέπει να αναφέρουν τους παράγοντες και τις δυσκολίες, εάν υπάρχουν, που επηρεάζουν την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Συμφώνου.

3. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, μετά από συνεννόηση με την Επιτροπή, μπορεί να διαβιβάζει στους ενδιαφερόμενους ειδικευμένους οργανισμούς αντίγραφα όλων εκείνων των τμημάτων των εκθέσεων που μπορεί να σχετίζονται με τον κύκλο των αρμοδιοτήτων τους.

4. Η Επιτροπή μελετά τις εκθέσεις που υποβάλλονται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο. Απευθύνει στα Συμβαλλόμενα Κράτη τις δικές της εκθέσεις και όλες τις γενικές παρατηρήσεις που κρίνει πρόσφορες. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να διαβιβάζει αυτές τις παρατηρήσεις στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, μαζί με τα αντίγραφα των εκθέσεων που έχει λάβει από τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο.

5. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο μπορούν να υποβάλλουν στην Επιτροπή τα σχόλιά τους σχετικά με κάθε παρατήρηση που γίνεται σύμφωνα με την παράγραφο 4 του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 41.- 1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος στο παρόν Σύμφωνο μπορεί σύμφωνα με το παρόν άρθρο, να δηλώσει οποιαδήποτε στιγμή ότι αναγνωρίζει την αρμοδιότητα της Επιτροπής να δέχεται και να εξετάζει αναφορές με τις οποίες κάποιο Συμβαλλόμενο Κράτος ισχυρίζεται ότι άλλο Συμβαλλόμενο Κράτος δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του κατά το παρόν Σύμφωνο. Οι αναφορές που υποβάλλονται σύμφωνα με το παρόν άρθρο δεν μπορούν να γίνουν δεκτές και να εξετασθούν παρά μόνον εάν προέρχονται από Συμβαλλόμενο Κράτος το οποίο έχει υποβάλει δήλωση αναγνωρίζοντας την αρμοδιότητα της Επιτροπής ως προς το ίδιο. Καμία αναφορά δεν γίνεται δεκτή από την Επιτροπή, εάν αφορά Συμβαλλόμενο Κράτος το οποίο δεν έχει υποβάλει τέτοια δήλωση. Η διαδικασία που ακολουθεί εφαρμόζεται για τις αναφορές που γίνονται δεκτές σύμφωνα με το παρόν άρθρο:

α. Εάν ένα Συμβαλλόμενο Κράτος στο παρόν Σύμφωνο θεωρεί ότι ένα άλλο Κράτος επίσης Μέρος στο Σύμφωνο δεν εφαρμόζει τις διατάξεις του, τότε μπορεί, με έγγραφη γνωστοποίηση, να θέσει το ζήτημα υπόψη αυτού του Συμβαλλόμενου Κράτους. Εντός τριών (3) μηνών από τη λήψη της αναφοράς, το Κράτος που την έλαβε διαβιβάζει στο Κράτος που έστειλε την αναφορά έγγραφη εξήγηση ή άλλη έγγραφη δήλωση, διευκρινίζοντας το ζήτημα, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει - στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν και χρήσιμο - στοιχεία σχετικά με τους εφαρμοζόμενους κανόνες διαδικασίας και τα μέσα προσφυγής τα οποία έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί, εκκρεμούν ή προσφέρονται ακόμη.

β. Εάν το ζήτημα δεν διευθετηθεί ικανοποιητικά και για τα δύο ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη εντός έξι (6) μηνών από τη λήψη της αρχικής αναφοράς από το Κράτος προς το οποίο αυτή απευθύνεται, τότε και το ένα και το άλλο Κράτος έχουν το δικαίωμα να θέσουν το ζήτημα στην Επιτροπή, με ειδοποίηση που επιδίδεται στην Επιτροπή και στο άλλο ενδιαφερόμενο Κράτος.

γ. Η Επιτροπή δεν μπορεί να εξετάσει ένα ζήτημα που της υποβάλλεται παρά μόνον αφού βεβαιωθεί ότι έχουν ασκηθεί και εξαντληθεί όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά μέσα προστασίας, σύμφωνα με τις γενικώς παραδεδεγμένες αρχές του διεθνούς δικαίου. Ο κανόνας αυτός δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση που οι σχετικές διαδικασίες υπερβαίνουν τη θεωρούμενη εύλογη διάρκεια.

δ. Η Επιτροπή συνεδριάζει κεκλεισμένων των θυρών, όταν εξετάζει τις αναφορές που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

ε. Λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων του εδαφίου (γ), η Επιτροπή θέτει τις καλές της υπηρεσίες στη διάθεση των ενδιαφερόμενων Συμβαλλόμενων Κρατών προκειμένου να καταλήξουν σε φιλικό διακατονισμό του ζητήματος, με βάση το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, όπως αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο.

στ. Η Επιτροπή μπορεί να ζητά από τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη, που αναφέρονται στο εδάφιο (β), να παρέχουν τυχόν σχετικές πληροφορίες για κάθε υπόθεση που παραπέμπεται σε αυτήν.

ζ. Τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη, που αναφέρονται στο εδάφιο (β), έχουν το δικαίωμα να εκπροσωπούνται κατά την εξέταση της υπόθεσης ενώπιον της Επιτροπής και να υποβάλλουν προφορικές ή γραπτές παρατηρήσεις ή και τα δύο.

η. Η Επιτροπή πρέπει να συντάξει έκθεση εντός δώδεκα (12) μηνών από τη λήψη της ειδοποίησης που προβλέπεται στο εδάφιο (β):

i. Εάν επιτεύχθηκε λύση σύμφωνα με τους όρους του εδαφίου (ε), η Επιτροπή περιορίζεται, στην έκθεσή της, σε σύντομη παράθεση των γεγονότων και της λύσης που δόθηκε,

ii. Εάν δεν επιτεύχθηκε λύση σύμφωνα με τους όρους του εδαφίου (ε), η Επιτροπή περιορίζεται, στην έκθεσή της, σε σύντομη παράθεση των γεγονότων. Οι έγγραφοι ισχυρισμοί και τα πρακτικά των προφορικών ισχυρισμών που υποβλήθηκαν από τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη επισυνάπτονται στην έκθεση.

Για κάθε υπόθεση, η σχετική έκθεση κοινοποιείται στα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη.

2. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου τίθενται σε ισχύ όταν δέκα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο θα έχουν υποβάλει τη δήλωση που προβλέπει η παράγραφος 1 αυτού του άρθρου. Η δήλωση κατατίθεται από το Συμβαλλόμενο Κράτος στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος κοινοποιεί αντίγραφο της στα άλλα Συμβαλλόμενα Κράτη. Η δήλωση μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε με ειδοποίηση που απευθύνεται στο Γενικό Γραμματέα. Η ανάκλησή της δεν επηρεάζει την εξέταση οποιουδήποτε ζητήματος το οποίο αποτελεί αντικείμενο αναφοράς που έχει ήδη διαβιβασθεί, σύμφωνα με το παρόν άρθρο. Από τη στιγμή που ο Γενικός Γραμματέας λάβει την ειδοποίηση για ανάκληση της δήλωσης, καμία άλλη αναφορά Συμβαλλόμενου Κράτους δεν θα γίνει δεκτή, εκτός εάν το ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Κράτος υποβάλει νέα δήλωση.

Άρθρο 42.- 1. α) Εάν κάποιο ζήτημα που έχει παραπεμφθεί στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 41 δεν επιλυθεί ικανοποιητικά για τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη, τότε η Επιτροπή, με την προηγούμενη συγκατάθεση των ενδιαφερόμενων Συμβαλλόμενων Κρατών, μπορεί να ορίσει μία *ad hoc* Επιτροπή Συνδιαλλαγής. Η Επιτροπή Συνδιαλλαγής θέτει τις καλές της υπηρεσίες στη διάθεση των ενδιαφερόμενων Συμβαλλόμενων Κρατών προκειμένου να επιτευχθεί φιλικός διακανονισμός του ζητήματος με βάση το σεβασμό του παρόντος Συμφώνου.

β) Η Επιτροπή Συνδιαλλαγής αποτελείται από πέντε πρόσωπα τα οποία διορίζονται με τη συμφωνία των ενδιαφερόμενων Συμβαλλόμενων Κρατών. Εάν τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη δεν μπορέσουν να συμφωνήσουν εντός τριών (3) μηνών για το σύνολο ή μέρος της σύνθεσης της Επιτροπής Συνδιαλλαγής, τα μέλη για τα οποία δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία μεταξύ των μελών της Επιτροπής Συνδιαλλαγής, με πλειοψηφία δύο τρίτων των μελών της Επιτροπής Συνδιαλλαγής.

2. Τα μέλη της Επιτροπής Συνδιαλλαγής συμμετέχουν στις εργασίες της με την ατομική τους ιδιότητα. Δεν πρέπει να έχουν την ιθαγένεια των ενδιαφερόμενων Συμβαλλόμενων Κρατών ή Κράτους που δεν είναι συμβαλλόμενο στο παρόν Σύμφωνο ή Συμβαλλόμενου Κράτους που δεν έχει υποβάλλει τη δήλωση του άρθρου 41.

3. Η Επιτροπή Συνδιαλλαγής εκλέγει τον Πρόεδρό της και υιοθετεί τον εσωτερικό κανονισμό της.

4. Οι συνεδριάσεις της Επιτροπής Συνδιαλλαγής πραγματοποιούνται κατά κανόνα στην έδρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή στο Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών στη Γενεύη. Μπορούν, όμως, να πραγματοποιούνται σε οποιοδήποτε άλλο κατάλληλο μέρος που θα καθορίσει η Επιτροπή Συνδιαλλαγής σε συνεννόηση με το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη.

5. Η γραμματεία που προβλέπεται στο άρθρο 36 εξυπηρετεί και τις επιτροπές, που ορίζονται σύμφωνα με το παρόν άρθρο.

6. Οι πληροφορίες που έχουν ληφθεί και επεξεργαστεί από την Επιτροπή τίθενται στη διάθεση της Επιτροπής Συνδιαλλαγής, η οποία μπορεί να ζητά από τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη να της γνωρίσουν κάθε συμπληρωματική πληροφορία.

7. Αφού εξετάσει το ζήτημα σε όλες τις πλευρές του, αλλά σε κάθε περίπτωση εντός προθεσμίας δώδεκα (12) μηνών από τη σύστασή της, η Επιτροπή Συνδιαλλαγής υποβάλλει έκθεση στον Πρόεδρο της Επιτροπής, ο οποίος την κοινοποιεί στα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη:

α. Εάν η Επιτροπή Συνδιαλλαγής δεν μπορέσει να ολοκληρώσει την εξέταση του ζητήματος εντός δώδεκα (12) μηνών, περιορίζει την έκθεσή της σε σύντομη αναφορά για την πορεία της υπόθεσης.

β. Εάν επιτευχθεί φιλικός διακανονισμός του ζητήματος με βάση το σεβασμό των δικαιωμάτων του

ανθρώπου, όπως αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, η Επιτροπή Συνδιαλλαγής περιορίζει την έκθεσή της σε σύντομη παράθεση των γεγονότων και της λύσης που επιτεύχθηκε.

γ. Εάν δεν επιτευχθεί λύση σύμφωνα με τους όρους του εδαφίου (β), η Επιτροπή Συνδιαλλαγής ενσωματώνει στην έκθεση τα συμπεράσματά της για όλα τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν το ζήτημα το οποίο απασχολεί τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη και τις διαπιστώσεις της για τις δυνατότητες φιλικού διακανονισμού. Η έκθεση περιλαμβάνει επίσης τους έγγραφους ισχυρισμούς, καθώς και τα πρακτικά των προφορικών ισχυρισμών που υποβλήθηκαν από τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη.

δ. Εάν η έκθεση της Επιτροπής Συνδιαλλαγής υποβληθεί σύμφωνα με το εδάφιο (γ), τότε τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη, εντός τριών (3) μηνών από τη λήψη της, ενημερώνουν τον Πρόεδρο της Επιτροπής εάν δέχονται ή όχι το περιεχόμενο της έκθεσης της Επιτροπής Συνδιαλλαγής.

8. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν επηρεάζουν τις αρμοδιότητες της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 41.

9. Τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη μοιράζονται εξίσου τα έξοδα των μελών της Επιτροπής Συνδιαλλαγής, σύμφωνα με προϋπολογισμό που καταρτίζει ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

10. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών εξουσιοδοτείται, εφόσον καταστεί αναγκαίο, να καταβάλει τα έξοδα των μελών της Επιτροπής Συνδιαλλαγής πριν λάβει την εξόφλησή τους από τα ενδιαφερόμενα Συμβαλλόμενα Κράτη, σύμφωνα με την παράγραφο 9 του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 43.- Τα μέλη της Επιτροπής και τα μέλη των *ad hoc* Επιτροπών Συνδιαλλαγής, τα οποία διορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 42, έχουν δικαίωμα στις διευκολύνσεις, τα προνόμια και τις ασυλίες των εμπειρογνομόνων που βρίσκονται σε αποστολή για τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, όπως ορίζονται στα σχετικά κεφάλαια της Σύμβασης περί προνομίων και ασυλιών των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 44.- Οι διατάξεις για την εφαρμογή του παρόντος Συμφώνου εφαρμόζονται με την επιφύλαξη των διαδικασιών που προβλέπονται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα καταστατικά κείμενα και τις συμβάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και των ειδικευμένων οργανισμών, δεν εμποδίζουν δε τα Συμβαλλόμενα Κράτη να προσφεύγουν σε άλλες διαδικασίες για την επίλυση διαφοράς, σύμφωνα με τις γενικές ή ειδικές διεθνείς συμφωνίες που τα δεσμεύουν.

Άρθρο 45.- Η Επιτροπή υποβάλλει κάθε χρόνο έκθεση για τις εργασίες της στη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, διαμέσου του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου.

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 46. Καμία διάταξη του παρόντος Συμφώνου δεν μπορεί να ερμηνευτεί κατά τρόπο που δεν συμβιβάζεται με τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και των καταστατικών των ειδικευμένων οργανισμών, οι οποίες προσδιορίζουν τις ευθύνες των διαφόρων οργάνων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και των ειδικευμένων οργανισμών του σε σχέση με τα ζητήματα στα οποία αναφέρεται το παρόν Σύμφωνο.

Άρθρο 47.- Καμία διάταξη του παρόντος Συμφώνου δεν ερμηνεύεται ώστε να προσβάλει το δικαίωμα όλων των λαών να απολαμβάνουν και να εκμεταλλεύονται πλήρως και ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς τους πόρους.

ΕΚΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 48.- 1. Το παρόν Σύμφωνο είναι ανοικτό προς υπογραφή από οποιαδήποτε Κράτος-Μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή μέλος οποιουδήποτε από τους ειδικευμένους οργανισμούς του, από

οποιοδήποτε Συμβαλλόμενο Κράτος στο Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου και από οποιοδήποτε άλλο Κράτος που έχει προσκληθεί από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών να γίνει μέρος στο παρόν Σύμφωνο.

2. Το παρόν Σύμφωνο υπόκειται σε επικύρωση, τα δε όργανα επικύρωσης κατατίθενται στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

3. Το παρόν Σύμφωνο είναι ανοικτό για προσχώρηση σε κάθε Κράτος που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου.

4. Η προσχώρηση πραγματοποιείται με την κατάθεση οργάνου προσχώρησης στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

5. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ενημερώνει όλα τα Κράτη που έχουν υπογράψει τα παρόν Σύμφωνο ή που έχουν προσχωρήσει σε αυτό σχετικά με την κατάθεση κάθε οργάνου επικύρωσης ή προσχώρησης.

Άρθρο 49.- 1. Το παρόν Σύμφωνο τίθεται σε ισχύ τρεις (3) μήνες μετά την ημερομηνία κατάθεσης του τριακοστού πέμπτου οργάνου επικύρωσης ή προσχώρησης.

2. Για κάθε Κράτος που θα επικυρώσει το παρόν Σύμφωνο ή θα προσχωρήσει σε αυτό μετά την κατάθεση του τριακοστού πέμπτου οργάνου επικύρωσης ή προσχώρησης, το παρόν Σύμφωνο τίθεται σε ισχύ τρεις (3) μήνες μετά την ημέρα κατάθεσης του δικού του οργάνου επικύρωσης ή προσχώρησης.

Άρθρο 50.- Οι διατάξεις του παρόντος Συμφώνου εφαρμόζονται χωρίς περιορισμό ή εξαίρεση σε όλες τις συστατικές μονάδες των Ομοσπονδιακών Κρατών.

Άρθρο 51.- 1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να προτείνει τροποποίηση και να καταθέσει το κείμενό της στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Ο Γενικός Γραμματέας διαβιβάζει όλες τις προτάσεις τροποποίησης στα Συμβαλλόμενα Κράτη, ζητώντας τους να του γνωστοποιήσουν εάν επιθυμούν τη σύγκληση διάσκεψης Συμβαλλόμενων Κρατών, προκειμένου να εξετάσει αυτά τα σχέδια και να τα θέσει σε ψηφοφορία. Εάν το ένα τρίτο τουλάχιστον των Κρατών επιθυμεί τη σύγκλησή της, ο Γενικός Γραμματέας συγκαλεί τη διάσκεψη υπό την αιγίδα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Κάθε τροποποίηση που αποφασίζεται από την πλειοψηφία των Κρατών που παρέστησαν και ψήφισαν στη διάσκεψη υποβάλλεται προς έγκριση στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών.

2. Οι τροποποιήσεις τίθενται σε ισχύ, αφού εγκριθούν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και γίνουν δεκτές, σύμφωνα με τους σχετικούς συνταγματικούς κανόνες τους, από την πλειονότητα των δύο τρίτων των Συμβαλλόμενων Κρατών στο παρόν Σύμφωνο.

3. Από τη στιγμή που τεθούν σε ισχύ αυτές οι τροποποιήσεις καθίστανται υποχρεωτικές για τα Συμβαλλόμενα Κράτη που τις έχουν αποδεχθεί. Τα υπόλοιπα Συμβαλλόμενα Κράτη δεσμεύονται από τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου και από κάθε προηγούμενη τροποποίηση την οποία έχουν αποδεχθεί.

Άρθρο 52.- Ανεξάρτητα από τις γνωστοποιήσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 5 του άρθρου 48, ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ενημερώνει όλα τα Κράτη που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου:

α. Για τις υπογραφές που έχουν τεθεί στο παρόν Σύμφωνο και για τα όργανα επικύρωσης και προσχώρησης που έχουν κατατεθεί, σύμφωνα με το άρθρο 48.

β. Για την ημερομηνία από την οποία αρχίζει να ισχύει το Σύμφωνο κατά το άρθρο 49 και για την ημερομηνία από την οποία αρχίζει η ισχύς των τροποποιήσεων σύμφωνα με το άρθρο 51.

Άρθρο 53.- 1. Το Σύμφωνο αυτό, του οποίου τα κείμενα στην Αγγλική, Κινεζική, Ισπανική, Γαλλική, και Ρωσική έχουν την ίδια ισχύ, θα κατατεθεί στο αρχείο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

2. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών διαβιβάζει κυρωμένο αντίγραφο του Συμφώνου σε όλα τα Κράτη που αναφέρονται στο άρθρο 48.

ΣΕ ΠΙΣΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩ, οι υπογράφοντες, νόμιμα εξουσιοδοτημένοι από τις αντίστοιχες Κυβερνήσεις τους, υπέγραψαν το παρόν Σύμφωνο, που άνοιξε προς υπογραφή στη Νέα Υόρκη, στις δεκαεννιά Δεκεμβρίου του χίλια εννιακόσια εξήντα έξι.

Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Υιοθετήθηκε και άνοιξε για υπογραφή, επικύρωση και προσχώρηση
με την από 16.12.1966 υπ' αριθμ. 2200 Α (XXI) απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ
Έναρξη ισχύος: 23 Μαρτίου 1976, σύμφωνα με το άρθρο 9
Κείμενο: United Nations Treaty Series, vol. 999, p. 171

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ,

ΕΚΤΙΜΩΝΤΑΣ ότι για να εξασφαλίσουν καλύτερα την εκπλήρωση των σκοπών του Διεθνούς Συμφώνου για το Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (που θα αναφέρεται παρακάτω ως "το Σύμφωνο") και την εφαρμογή των διατάξεών του, θα ήταν σκόπιμο να επιφορτίσουν την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία προβλέπεται στο Τέταρτο Μέρος του Συμφώνου (που θα αναφέρεται παρακάτω ως "η Επιτροπή") να λαμβάνει και να εξετάζει, όπως προβλέπεται στο παρόν Πρωτόκολλο, αναφορές προερχόμενες από άτομα που ισχυρίζονται ότι είναι θύματα παραβίασης οποιουδήποτε από τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο Σύμφωνο,

ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ:

Άρθρο πρώτο.- Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος στο Σύμφωνο, που γίνεται Συμβαλλόμενο Μέρος στο παρόν Πρωτόκολλο, αναγνωρίζει στην Επιτροπή την αρμοδιότητα να λαμβάνει και να εξετάζει αναφορές προερχόμενες από άτομα, που υπόκεινται στη δικαιοδοσία του, τα οποία ισχυρίζονται ότι είναι θύματα παραβίασης, εκ μέρους αυτού του Συμβαλλόμενου Κράτους, οποιουδήποτε από τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο Σύμφωνο. Η Επιτροπή δεν αποδέχεται καμία αναφορά που αφορά Συμβαλλόμενο Κράτος στο Σύμφωνο, το οποίο δεν είναι Συμβαλλόμενο μέρος στο παρόν Πρωτόκολλο.

Άρθρο 2.- Με την επιφύλαξη των διατάξεων του πρώτου άρθρου, κάθε άτομο που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης οποιουδήποτε από τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο Σύμφωνο και το οποίο εξήντησε όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά μέσα προστασίας μπορεί να υποβάλει γραπτή αναφορά στην Επιτροπή προκειμένου αυτή να την εξετάσει.

Άρθρο 3.- Η Επιτροπή κηρύσσει απαράδεκτη κάθε αναφορά που υποβάλλεται δυνάμει του παρόντος Πρωτοκόλλου, η οποία είναι ανώνυμη ή που θεωρεί ότι αποτελεί κατάχρηση του δικαιώματος υποβολής τέτοιου είδους αναφορών ή είναι ασυμβίβαστη με τις διατάξεις του Συμφώνου.

Άρθρο 4.- 1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 3, η Επιτροπή θέτει κάθε αναφορά που της υποβάλλεται, σύμφωνα με το παρόν Πρωτόκολλο, υπόψη του Συμβαλλόμενου Κράτους σ' αυτά το Πρωτόκολλο το οποίο έχει παραβιάσει ενδεχομένως οποιαδήποτε από τις διατάξεις του Συμφώνου.

2. Εντός των έξι μηνών που ακολουθούν, το εν λόγω Κράτος υποβάλει γραπτώς στην Επιτροπή τις εξηγήσεις ή δηλώσεις οι οποίες αποσαφηνίζουν το ζήτημα και υποδεικνύουν, ενδεχομένως, τα μέτρα που έχει λάβει για να επανορθώσει την κατάσταση.

Άρθρο 5.- 1. Η Επιτροπή εξετάζει τις αναφορές που δέχεται δυνάμει του παρόντος Πρωτοκόλλου, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις γραπτές πληροφορίες που της υποβλήθηκαν από το άτομο και από το ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Κράτος.

2. Η Επιτροπή δεν θα εξετάσει καμία αναφορά ατόμου χωρίς να βεβαιωθεί ότι:

α) Το ίδιο ζήτημα δεν βρίσκεται ήδη υπό εξέταση από ένα άλλο διεθνές όργανο έρευνας ή επίλυσης.
β) Το άτομο έχει εξαντλήσει όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά μέσα προστασίας. Αυτός ο κανόνας δεν εφαρμόζεται εάν οι σχετικές διαδικασίες υπερβαίνουν την εύλογη διάρκεια.

3. Η Επιτροπή συνεδριάζει κεκλεισμένων των θυρών όταν εξετάζει τις αναφορές που προβλέπονται στο παρόν Πρωτόκολλο.

4. Η Επιτροπή παρουσιάζει τις διαπιστώσεις της στο ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Κράτος και στο άτομο.

Άρθρο 6.- Η Επιτροπή συμπεριλαμβάνει στην ετήσια έκθεσή της, που καταρτίζει σύμφωνα με το άρθρο 45 του Συμφώνου, περίληψη των δραστηριοτήτων της με βάση το παρόν Πρωτόκολλο.

Άρθρο 7.- Αναμένοντας την πραγματοποίηση των στόχων του ψηφίσματος 1514 (XV), που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών την 14η Δεκεμβρίου 1960, σχετικά με τη Διακήρυξη για τη χορήγηση ανεξαρτησίας στις αποικιακές χώρες και λαούς, οι διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου δεν περιορίζουν το δικαίωμα προσφυγής που χορηγήθηκε σ' αυτούς τους λαούς από το χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τις άλλες συμβάσεις και διεθνή κείμενα που συνομολογήθηκαν υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή των ειδικευμένων οργανισμών του.

Άρθρο 8.- 1. Το παρόν Πρωτόκολλο είναι ανοιχτό για υπογραφή από κάθε Κράτος που έχει υπογράψει το Σύμφωνο.

2. Το παρόν Πρωτόκολλο υπόκειται στην επικύρωση κάθε Κράτους που έχει επικυρώσει το Σύμφωνο ή έχει προσχωρήσει σ' αυτό. Τα έγγραφα επικύρωσης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

3. Το παρόν Πρωτόκολλο θα είναι ανοιχτό στην προσχώρηση κάθε Κράτους που έχει επικυρώσει το Σύμφωνο ή έχει προσχωρήσει σ' αυτό.

4. Η προσχώρηση θα πραγματοποιηθεί με την κατάθεση ενός εγγράφου προσχώρησης στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

5. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών θα πληροφορήσει όλα τα Κράτη που έχουν υπογράψει το παρόν Πρωτόκολλο ή που έχουν προσχωρήσει σ' αυτό για την κατάθεση κάθε εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.

Άρθρο 9.- 1. Με την επιφύλαξη της θέσης σε ισχύ του Συμφώνου, το παρόν Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ τρεις μήνες μετά την ημερομηνία της κατάθεσης στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών του δεκάτου εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.

2. Για καθένα από τα Κράτη, που θα επικυρώσουν το παρόν Πρωτόκολλο ή θα προσχωρήσουν σ' αυτό μετά την κατάθεση του δεκάτου εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης, το εν λόγω Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ τρεις μήνες μετά την κατάθεση από κάθε Κράτος του εγγράφου της επικύρωσης ή της προσχώρησης.

Άρθρο 10.- Οι διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου εφαρμόζονται, χωρίς περιορισμό ή εξαίρεση, σε όλες τις συστατικές μονάδες των ομοσπονδιακών Κρατών.

Άρθρο 11.- 1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος στο παρόν Πρωτόκολλο μπορεί να προτείνει τροποποίηση και να καταθέσει το κείμενό της στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Ο Γενικός Γραμματέας διαβιβάζει όλα τα σχέδια τροποποιήσεων στα Συμβαλλόμενα Κράτη αυτού του Πρωτοκόλλου ζητώντας να του υποδείξουν εάν επιθυμούν να συγκληθεί διάσκεψη των Συμβαλλόμενων Κρατών ώστε να εξετασθούν αυτά τα σχέδια και να τεθούν σε ψηφοφορία. Εάν το ένα τρίτο τουλάχιστον των Κρατών εκδηλωθεί υπέρ αυτής της σύγκλησης, ο Γενικός Γραμματέας συγκαλεί τη διάσκεψή υπό την αιγίδα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Κάθε τροποποίηση που εγκρίνεται από την πλειοψηφία των Κρατών που ήταν παρόντα και ψήφισαν στη διάσκεψη υποβάλλεται για έγκριση στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών.

2. Οι τροποποιήσεις αυτές τίθενται σε ισχύ αφού εγκριθούν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και γίνουν αποδεκτές, σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες, από την πλειοψηφία των δύο τρίτων των Συμβαλλόμενων Κρατών στο παρόν Πρωτόκολλο.

3. Αφότου οι τροποποιήσεις αυτές τεθούν σε ισχύ, είναι υποχρεωτικές για τα Συμβαλλόμενα Κράτη που τις έχουν αποδεχθεί, τα δε υπόλοιπα Συμβαλλόμενα Κράτη εξακολουθούν να δεσμεύονται από τις διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου και από κάθε προηγούμενη τροποποίηση που έχουν αποδεχθεί.

Άρθρο 12.- 1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί, σε κάθε στιγμή, να καταγγείλει το παρόν Πρωτόκολλο με έγγραφη ειδοποίηση, η οποία θα απευθύνεται στο Γενικό Γραμματέα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Η καταγγελία θα αρχίσει να ισχύει τρεις μήνες μετά την ημερομηνία κατά την οποία ο Γενικός Γραμματέας έλαβε την ανακοίνωση.

2. Η καταγγελία δεν εμποδίζει την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Πρωτοκόλλου σε κάθε αναφορά που υποβάλλεται, δυνάμει του άρθρου 2, πριν από την ημερομηνία κατά την οποία η καταγγελία αρχίζει να ισχύει.

Άρθρο 13.- Ανεξάρτητα από τις ειδοποιήσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 5 του άρθρου 8 του παρόντος Πρωτοκόλλου, ο Γενικός Γραμματέας του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών θα πληροφορήσει όλα τα Κράτη, στα οποία αναφέρεται η παράγραφος 1 του άρθρου 48 του Συμφώνου, για:

α) Τις υπογραφές που τέθηκαν στο παρόν Πρωτόκολλο και τα έγγραφα επικύρωσης και προσχώρησης που κατατέθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 8

β) Την ημερομηνία κατά την οποία το παρόν Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 9 και την ημερομηνία κατά την οποία θα τεθούν σε ισχύ οι τροποποιήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 11.

γ) Τις καταγγελίες που έγιναν σύμφωνα με το άρθρο 12.

Άρθρο 14.- 1. Το παρόν Πρωτόκολλο, του οποίου το κείμενο στην Αγγλική, Κινεζική, Ισπανική, Γαλλική και Ρωσική έχουν την ίδια ισχύ, θα κατατεθεί στο αρχείο του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

2. Ο Γενικός Γραμματέας του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών διαβιβάζει κυρωμένο αντίγραφο του παρόντος Πρωτοκόλλου σε όλα τα Κράτη στα οποία αναφέρεται το άρθρο 48 του Συμφώνου.

Δεύτερο Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα σχετικά με την κατάργηση της ποινής του θανάτου

Υιοθετήθηκε με την από 15.12.1989 υπ' αριθμ. 44/128 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών
Έναρξη ισχύος: 11 Ιουλίου 1991, σύμφωνα με το άρθρο 8 (1)
Κείμενο: United Nations Treaty Series, vol. 1642, p. 414

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ,

ΠΕΠΕΙΣΜΕΝΑ ότι η κατάργηση της θανατικής, ποινής συντελεί στο να προαγάγει την ανθρωπίνη αξιοπρέπεια και την προοδευτική ανάπτυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου,

ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΟΝΤΑΣ το άρθρο 3 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που υιοθετήθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 1948, καθώς και το άρθρο 6 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και πολιτικά Δικαιώματα που υιοθετήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 1966,

ΣΗΜΕΙΩΝΟΝΤΑΣ ότι το άρθρο 8 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα αναφέρεται στην κατάργηση της ποινής του θανάτου με όρους οι οποίοι δεν αφήνουν καμία αμφιβολία πως η κατάργηση της ποινής του θανάτου είναι επιθυμητή,

ΠΕΠΕΙΣΜΕΝΑ ότι όλα τα λαμβανόμενα μέτρα για την κατάργηση της ποινής του θανάτου πρέπει να θεωρούνται ως πρόοδος στην απόλαυση του δικαιώματος στη ζωή,

ΕΧΟΝΤΑΣ την επιθυμία να αναλάβουν, με το παρόν Πρωτόκολλο, τη διεθνή υποχρέωση να καταργήσουν την ποινή του θανάτου,

ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ:

Άρθρο πρώτο.- 1. Κανένα πρόσωπο, που υπόκειται στη δικαιοδοσία Συμβαλλόμενου Κράτους στον παρόν Πρωτόκολλο, δεν θα εκτελεσθεί.

2. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος θα λάβει όλα τα απαιτούμενα μέτρα για την κατάργηση της θανατικής ποινής μέσα στα όρια της δικαιοδοσίας του.

Άρθρο 2.- 1. Δεν θα γίνει δεκτή καμία επιφύλαξη στο παρόν Πρωτόκολλο, εκτός της επιφύλαξης που θα διατυπωθεί κατά την επικύρωση ή την προσχώρηση και θα προβλέπει την εφαρμογή της θανατικής ποινής σε καιρό πολέμου μετά από καταδίκη για έγκλημα στρατιωτικού χαρακτήρα, υψίστης σημασίας, που τελέσθηκε σε καιρό πολέμου.

2. Το Συμβαλλόμενο Κράτος, διατυπώνοντας μια τέτοια επιφύλαξη, θα κοινοποιήσει στο Γενικό Γραμματέα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, κατά την επικύρωση ή την προσχώρηση, τις σχετικές διατάξεις της εσωτερικής νομοθεσίας που εφαρμόζονται σε καιρό πολέμου.

3. Το Συμβαλλόμενο Κράτος, που διατύπωσε μία τέτοια επιφύλαξη, θα γνωστοποιήσει στο Γενικό Γραμματέα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών την κήρυξη ή την άρση της κατάστασης πολέμου στο έδαφός του.

Άρθρο 3.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Πρωτόκολλο θα παραθέσουν, στις εκθέσεις που θα παρουσιάσουν στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δυνάμει του άρθρου 40 του Συμφώνου, τα μέτρα που θα ληφθούν για να θέσουν σε εφαρμογή το παρόν Πρωτόκολλο.

Άρθρο 4.- Όσον αφορά τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο Σύμφωνο που έχουν κάνει τη δήλωση που προβλέπεται στο άρθρο 41, η αρμοδιότητα, που αναγνωρίζεται στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου να λαμβάνει και να εξετάζει τις αναφορές στις οποίες ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ισχυρίζεται πως ένα άλλο Συμβαλλόμενο Κράτος δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του, επεκτείνεται στις διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου, εφόσον το ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Κράτος δεν έχει κάνει αντίθετη δήλωση κατά την επικύρωση ή την προσχώρηση.

Άρθρο 5.- Όσον αφορά τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο πρώτο προαιρετικό Πρωτόκολλο σχετιζόμενο

με το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα που υιοθετήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 1966, η αρμοδιότητα, που αναγνωρίζεται στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου να λαμβάνει και να εξετάζει αναφορές προερχόμενες από άτομα που υπόκεινται στη δικαιοδοσία τους, επεκτείνεται στις διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου, εφόσον το ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Κράτος δεν έχει κάνει αντίθετη δήλωση κατά την επικύρωση ή την προσχώρηση.

Άρθρο 6.- 1. Οι διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου εφαρμόζονται ως διατάξεις πρόσθετες στο Σύμφωνο.

2. Χωρίς να βλάπτει τη δυνατότητα διατύπωσης της επιφύλαξης που προβλέπει το άρθρο 2 του παρόντος Πρωτοκόλλου, το δικαίωμα που εγγυάται η παράγραφος 1 του πρώτου άρθρου του παρόντος Πρωτοκόλλου δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο καμίας από τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4 του Συμφώνου.

Άρθρο 7.- 1. Το παρόν Πρωτόκολλο είναι ανοιχτό για υπογραφή από κάθε Κράτος που έχει υπογράψει το Σύμφωνο.

2. Το παρόν Πρωτόκολλο υπόκειται στην επικύρωση κάθε Κράτους που έχει επικυρώσει το Σύμφωνο ή έχει προσχωρήσει σ' αυτό. Τα έγγραφα επικύρωσης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

3. Το παρόν Πρωτόκολλο θα είναι ανοιχτό στην προσχώρηση κάθε Κράτους που έχει επικυρώσει το Σύμφωνο ή έχει προσχωρήσει σ' αυτό.

4. Η προσχώρηση θα πραγματοποιηθεί με την κατάθεση ενός εγγράφου προσχώρησης στο Γενικό Γραμματέα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

5. Ο Γενικός Γραμματέας του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών θα πληροφορήσει όλα τα Κράτη που έχουν υπογράψει το παρόν Πρωτόκολλο ή που έχουν προσχωρήσει σ' αυτό για την κατάθεση κάθε εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.

Άρθρο 8.- 1. Το παρόν Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ τρεις μήνες μετά την ημερομηνία της κατάθεσης στο Γενικό Γραμματέα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών του δεκάτου εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.

2. Για καθένα από τα Κράτη, που θα επικυρώσει το παρόν Πρωτόκολλο ή θα προσχωρήσει σ' αυτό μετά την κατάθεση του δεκάτου εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης, το εν λόγω Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ τρεις μήνες μετά την κατάθεση από κάθε Κράτος του εγγράφου της επικύρωσης ή της προσχώρησης.

Άρθρο 9.- Οι διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου εφαρμόζονται, χωρίς περιορισμό ή εξαίρεση, σε όλες τις συστατικές μονάδες των ομοσπονδιακών Κρατών.

Άρθρο 10.- Ο Γενικός Γραμματέας του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών θα πληροφορήσει όλα τα Κράτη τα οποία αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 48 του Συμφώνου για:

α) Τις επιφυλάξεις, ανακοινώσεις και γνωστοποιήσεις που ελήφθησαν με βάση το άρθρο 2 του παρόντος Πρωτοκόλλου

β) Τις δηλώσεις που έγιναν δυνάμει των άρθρων 4 ή 5 του παρόντος Πρωτοκόλλου.

γ) Τις υπογραφές που τέθηκαν στο παρόν Πρωτόκολλο και τα έγγραφα επικύρωσης και προσχώρησης που κατατέθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 7 του παρόντος Πρωτοκόλλου

δ) Την ημερομηνία κατά την οποία το παρόν Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 8 αυτού.

Άρθρο 11.- 1. Το παρόν Πρωτόκολλο, του οποίου τα κείμενα στην Αγγλική, Αραβική, Κινεζική, Ισπανική, Γαλλική και Ρωσική έχουν την ίδια ισχύ, θα κατατεθεί στο αρχείο του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

2. Ο Γενικός Γραμματέας του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών διαβιβάζει κυρωμένο αντίγραφο του πα-

ρόντος Πρωτοκόλλου σε όλα τα Κράτη στα οποία αναφέρεται το άρθρο 48 του Συμφώνου.

Άρθρο δεύτερο.- Η Ελληνική Κυβέρνηση διατυπώνει την επιφύλαξη που προβλέπει το άρθρο 2 παρ.Ι του Δεύτερου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, για την εφαρμογή της θανατικής ποινής σύμφωνα με τις διατάξεις του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα (Ν. 2287/1995 ΦΕΚ 20, τ. Α΄) σε καιρό πολέμου, μετά από καταδίκη για έγκλημα στρατιωτικού χαρακτήρα υψίστης σημασίας που τελέσθηκε σε καιρό πολέμου.

Άρθρο τρίτο.- Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, του Συμφώνου που κυρώνεται από την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 49 παρ. 2 αυτού, του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο από την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 9 παρ. 2 αυτού και του Δεύτερου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο από την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου παρ. 2 αυτού.
Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.